

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžėje 20 kiekvieno mė-
nesio. Metinė prekė su
prisiuntimu:

Rusijoje . . . uždengtose
gromatose . . . 6 rubl.,
Prusose . . . 4 auks.,
Amerikoje ir kitur 5 auks.

VARPAS

Apgarsinimui „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtą dalį ištisos eilutės
smulkaus rašto 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje, Tilžėje.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Kritiška peržvalga straipsnių „Draugija pa-
vojuje“ ir „Keli žodžiai prie senojo klausymo“.

Kilus lietuviškai idėjai, kilo ir matrimoniališkas klausimas tarp Lietuvių - inteligentų: ką turi jie vesti, nenorėdami pasilikti viengungiais? ¹⁾ Prieš kilimą lietuviškos idėjos Lietuviams lengva buvo išrišti šią klausimą: jie vedė Lenkes arba Ruses ir dingdavo vilnyse lenkiškos arba maskoliškos draugijos. Apšviestų Lietuvaičių nebuvo, nieks užtai nė už piktą nelaike, jai Lietuvos inteligentas vedė svetimtaučių moterį, ypač Lenkę. Lietuvos kunigija ir prasti žmonės buvo visados priešingi tik susituokimui su Ruse, ir tai suprantamas daig-
tas, nėra vaikai Lietuvos, vedusio Rusę, tampa sta-
čiatikiai, ir nepasilieka pas inteligentus jokio ryšio su Lietuva, nė ryšio su tėvų tikėjimu.

Kilus lietuviškai idėjai, mainosi Lietuvių pažiūros ant matrimoniališko klausimo. Lietuvos inteligentas nori ne tik išbudinti Lietuvą iš letargiško miego, bet nori, kad jis pabudęs pradėtų gyvuoti intelek-
tuališka, kaip gyvuoja kitos tautos; tuom tarpu Lie-
tuvoje tėra tik krumas tautos — prasti žmonės, o žiedų ant to krumo — inteligentiškos draugijos dar nėra. Atsiranda užduotė — sutverti inteligentišką šei-
myną Lietuvoje, tą taip svarbų veikėją žengimui kultūros pirmyn. Bet kaip tai padaryti? Lietu-
vaičių apšviestų nėra, o Lenkės lygiai, kaip ir Rusės netinka tautos reikalams. Jau N. 4, 5 „Aušros“
1885 m. buvo nurodyta ant to svarbaus fakto, kad mūsų ukininkai, mielai leisdami į mokslus vaikus, nieko nesirupina apie apšvietimą mergaičių; tame pat straipsnyje buvo išreikštas geismas, kad ap-
šviestiesniejai Lietuviai ragintų, kur galima, turtin-
gesniuosis ukininkus, idant jie jie vietoj didelių kraičių duotų savo dukterims mokslą. Bet staiga nieks nesimaino šitoje pasaulyje; jau perėjo 8 metai po parašymui šito straipsnio, o žmonių pažiūros ant mergaičių mokymo pasiliko beveik tos pačios; gerai, jai ukininkus išranda už reikalingą leisti mergaites į elementarišką mokslavietę; Lietuvai-
čių, pabaigusią gimnazijas, visai beveik nėra; tiesa, kaip kada išgirsti, kad toli kur, ar Petrapilyje yra viena ar kita apšviesta Lietuvaitė; bet tai tik

oazai dėl Lietuvių, ir tai dar nežinia, kokios vertės, nėra sunku pasimatyti ir susipažinti su jomis.

Šių metų „Varpe“ N. 1 ir N. 2 randame straipsnius vėlei judinančius šią seną, podraug ir naują, klausimą. P. Kėkštas savo straipsnyje „Draugija pavojuje“ išranda, kad nė Rusės, nė Lenkės, nė puslenkės Lietuvos inteligentas neturi vesti, nėra tokia pati priteresz tik lietuvišką lizdą, o lietuviškai draugijai blėdies pridirbs. ¹⁾ P. Kėkštas, toliaus sąpro-
taudamas, pripažinstą, kad apšviestų Lietuvaičių visai beveik nėra, o Lietuvos inteligentų, norinčių vesti, atsiranda vis daugiau ir daugiau; viengun-
giais-gi jiems neišpuola pasilikti; ką apšviesti Lie-
tuviai šitokiame padėjime turi daryti? P. Kėkštas reikalauja, kad jie vestų prastas Lietuvos iš žmonių. P. Kėkštas nepalieka savo išmislo ir be motyvų — jis jį paremia tam tinkančiomis savo aksiomomis. Pagal p. Kėkštą a) „Lietuvius inteligentas nėra pri-
spirtas jieškoti apšvietimo savo pačioje; jisai pats mokės ir galės vesti auginimą vaikų tam tikrais takais“; b) „tarp Lietuvos susituokimas turi būti vaisiumi protavimo“; c) „nevisada akstinų susituo-
kimo esti romantiška meilė; ant galo meilės jausmą taip dailiai gali rasti ir, patalpinti kitoje moteriškėje, kaip ir puslenkėje“.

P. Kėkštas išrišo stačiai ir drąsiai klausimą; panašiai tik Aleksandras Didysis atmezgė Hordijaus mazgą. Pagal p. Kėkštą štai kaip reikia elgtis Lietuviu-inteligentui: atėjo laikas vesti pačią — daug apie tai nēr ką mislyti: juk pažinstą vieną, kitą, anot p. Kėkšto, „mandagią, padorią ir ne-
visai aklą“ kaimo merginą, tik užsimerkęs paburk pirštais, katraū tau išpuola, vesti, ir atliktas darbas. Kam čia meilės, meilę gali patalpinti kiekvienoje moteriškėje; kam čia apšvietimo pačiai, pats esi apšviestas!

P. Kėkštas, matyt, nori būti reformatorium kulturiškų pažiūrų matrimoniališkuose prietikiuose. Ar pasiseks jam tai atlikti, abejoju, nėra principai, ant kurių paremtas jo mokslas, yra perdaug silpni ir, nekalbant daugiau, juokingi . . .

Iškur tai p. Kėkštas iškasė, kad dėl Lietuvių susituokimas turi būti tik vaisium protavimo? Ko-

¹⁾ Ne blėdies pridirbs lietuviškai draugijai, bet neduos tokiai draugijai nė užgimti, (sic!) — taip mano p. Kėkštas savo rašte. Red.

¹⁾ Ar tik dėlto, kad nepasiliktų viengungiais . . . ? Red.

dēl p. Kēkštas nenor pripažinti mums jausmų meilēs?! Ar tai mes sutverti ne iš to paties molio, kaip ir kiti žmonės? ar gal jau mes taip supintėjomė, kad ne jausti negalime?!

Priminsiu p. Kēkštui laiką mokinimosi: juk ne visi mokslo draugai buvo tikrais p. Kēkšto draugais; tikrųjų draugų buvo aprubežintose skaitliuose ir neklysiu, jai pasakysiu, kad tik kelis tikrus draugus teturėjo. Kodėl tai taip? Dėlto, kad arčiaus susieina tik žmonės panašaus budo, pažiūrų ir tt. Savo simpatijų p. Kēkštas netalpino kiekviename mokslo drauge! Ta pat ir su drauge gyvenimo: Mergina, kad ją galėtum vesti, turi pirm viso ko patikti; ją reikia mylėti, o nepatalpinti joje meilės. Juo vyriškis intelektualiskai ir doriškai augščiau stovės, juo ir motyvai meilės pas jį bus augštesni: skirdamas sau draugę žiūrės ne tiek ant fiziškų pusių žmogystos, kiek ant dvasiškų. Aš tinku, kad Lietuvui inteligentui greičiaus gal patikti apšviesta Lietuvaitė, negu kita kokia, bet kad jisai turėtų numylėti ir vesti tokią merginą tik dėlto, kad ji yra apšviesta Lietuvaitė, tai yra absurdiškas reikalavimas.

Dar juokingiausias išrodo, kada p. Kēkštas reikalauja vesti kaimo merginas. Labai gerai žinome, kaip žemai stovi apšvietimas kaimo mergaičių. Jai katra moka skaityti, o dar rašyti, tai jau skaitosi už labai mokintą. Tokios, anot p. Kēkšto, jau „nevisai aklos merginos“ gal but ir patogios ir padorios, bet jos vargiai gal patikti apšviestam Lietuvui; noroms-nenoroms jisai tēmys ant kiekvieno žingsnio jos intelektualiską ubagystą ir negalės mylėti. Padėkime ant galo, kad inteligentas-Lietuvis pasielgė pagal teoriją p. Kēkšto ir, šiokių ar tokių motyvų dėlei, vedė neapšviestą kaimo merginą. Kokia perspektyva juodviejų laukia? Jai pradžioje susituokimo gal dar buti šiokia tokia kibirkštėlė fiziškos meilės, tai tolymesniame bėgyje gyvenimo, kada toji meilė pradės geisti, nebus jau pokių ryšių, vienyjančių vyrą su pačia, duodančių ramumą šeimyniskam gyvenimui. Pačios papročiai kasdieniniame gyvenime bus visai yvairūs, pažiūrų jokių neturės, o jei ir turės, tai ultra-konservatiškas; ar supras tokia pati, kas tai yra tautiška idėja, kas tai yra pasišvėsti dėl visatino gero? ¹⁾ Tokia pati tankiausiai bus tikėtai neišimė dėl vyro ir visų namų. Perspektyva, kokia laukia Lietuvos-inteligento tarp tokių sąlygų, — tai stikletis arba kortos ²⁾. Ir pats p. Kēkštas pripažinstą nelygybę abiejų pusių tokiame susituokime. Bet jis reikalauja nuo Lietuvos aukos sutverti inteligentiškai draugijai. P. Kēkštas, pasitikiu, nepalaikys už didelį patrijotą tą Lietuvį, katras tik ką kalba lietuviškai, pareikalavus nuo jo šiek tiek daugiau šitam vardui pri-

tinkančio. Kodėl-gi p. Kēkštas, norėdamas sutverti inteligentišką šeimyną, pasikakina tik formaliską puse dalyko — liežuviu, o įtarpą dalyko visai ignoruoja? Ar gal buti kur nors inteligentiška šeimyna be inteligentiškos motinos! Visur ir visada auginimas ir lavinimas vaikų buvo ir bus rankose motinos, ir Lietuvis inteligentas, kuriam tankiausiai tenka gana sunkiai uždirbti kasnį duonos, ypač negalės vesti auginimo vaikų tam tikrais takais. Rumas inteligentiškos šeimynos, p. Kēkšto projektuotas, labai silpnas, o tos aksiomos, tie pamatai ant kurių jisai norėtų paremtą tą rumą, neišlaiko kritikos. Man ding, Diogenes vargiai bau p. Kēkšto aksiomas priijimtų į savo bačką . . .

Straipsnyje „Keli žodžiai prie senojo klausymo“ patalpintame Nr. 2 Varpo 1893 m., randame tąsą šito pat klausymo. Autorius šito straipsnio taip pat pripažinstą, kad neišpuola Lietuvui inteligentui vesti svetimtautę, bet podraug išranda, kad negalima reikalauti nuo inteligento vesti neapšviestą kaimo merginą. Pagal jo nuomonę, Lietuviai inteligentai gal apsieiti dar ir be kaimų merginų, jų padėjimas esąs ne taip apgailėtinas, kaip iš pat pradžių gal rodytis. Esą apšviestų Lietuvaičių, tik Lietuviai per savo neparangumą, nerupestingumą jų nejiešką . . . Jieškokite, o rasite ir busite palaiminti. Aš su tokiu reikalavimu taip-pat visai negaliu sutikti. Mes visi pripažinstame, kad budas susituokimo, praktikavojamas dabartiniame laike po kaimus, yra anormališkas: atvažiavo jaunikis į namus nuotakos vieną, kitą sykį: jai tik su tėvais susitaikė apie kraitį, tai jau ir viskas užbaigta; ar tymesnio susipažinimo, patikimo neprivalo. Ar ne juokinga reikalauti, kad Lietuvis-inteligentas, gyvenantis Lietuvoj, važinėtų į Petrapylę žiūrėti sau mergos. Juk, kad galėtų patikti žmogysta, reikia ją arčiaus pasipažinti, o vieno dviejų sykių pasimatymo dėlto permažai ¹⁾. Šiaip ar taip, aš turiu dar sykį atkartoti savo nuomonę: lietuviškų plunksnų permažai, kad galima būtų Lietuvę imti sau u draugę gyvenimo (imant žmogystas in concreto). Toliaus tas pats autorius nurodo ant Prūsų Lietuvaičių. Aš nē netikiu, ²⁾ kad tokių ant svieto yra . . . Vienos rankos pirštų perdaug suskaityti Prūsų tikriems ³⁾ Lietuviams, o iš kur bus Prūsų Lietuvinkės ⁴⁾

Ant galo autorius to paties straipsnio nurodo ant to, kad galima užsiauginti sau moterį Intelligentas, pabaigęs mokslą, tepasirenka kokią nors kaimo

¹⁾ Tam tikslui gal su nauda tarnauti korespondencijos, fotografijos, pažintys etc. Red.

²⁾ Gaila, kad rašytojas priverstas atsidėti ant tikėjimo. Red.

³⁾ Klausymas, ar gal but geresnė pati dėl lietuvisko inteligento iš ne tikros Prūsų Lietuvaitės, ar iš tikros Lenkės ar puslenkės? Red.

⁴⁾ Ka toliaus kalba rašytojas savo rankraštyje, visai nepalpinomė, nes butų buvę perdaug pasakyta. Tegul pats rašytojas tai gerai apmąsto ir nepalaiko mums už pikta. Red.

¹⁾ Skaityk „Rusijos dulkės“ ir tēmyk tipą Rožiuokės. Red.
²⁾ Tikėtai tame tarpe, ko gero, gali pamiršti ir „vinta“ lošti — tai vėl bėda. Red.

mergaite, leidžia savo kaštu ją į mokslus, o pabai-gus jai mokslus, teveda ją.

Tas saprotavimas yra klaidingas: a) pabai-gusieji mokslus Lietuviai pradeda paprastai gy-venti nuo nieko ir ne taip greit gal surinkti išteklių, kad galėtų leisti ką nors į mokslus; b) augintinė, pabaigus mokslus, dikčiai skirtusi am-žiumi nuo savo globėjo; c) kur užtikrinimas, kad globėjas jai patiks ir kad ji sutiks už jo ištekėti, o varu priversti nedora ir neišmintinga butų. Geriaus — pa-silaikantis Lietuvos teledžia į mokslus savo seseris, giminaites, bet tai tebus pačios tik del priaugančios lietuviškos inteligencijos.¹⁾

Ant galo pridėsiu nuo savęs kelis žodžius prie šito klausymo. Mums, Lietuviams, neišpuola vesti svetimtaučių — nė Lenkių nė Rusių ir tt. Ir tokių nevėsti nėra persunkus daigtas. Reikia rupintis vesti Lietuvę, bet niekad nereikia ignoruoti savo jausmų, niekad netalpinti meilės jeib kokioje mo-teriškėje ir niekad neleisti į kursą tik vienų vai-sių protavimo. Aš nieko neturiu dagi nė prieš tai, kad inteligentas Lietuvos vestų ir prastą kaimo mer-giną, nėra galima sau įsivaizdinti, kaip išėmini, prakilnesnę, pamokintesnę merginą, kuri gali patikti, kurią galima butų pamilti. Tik negaliu sutikti su minėtais autoriais klausyme apie puslenkes: kodėl jų visus negalima vesti? Aš žiuriu štai kaip ant to dalyko. Daugumas mūsų pačių, kurie dabar savę už Lietuvius skaitome, budami gimnazijoje, buvome per-imti lenkiška dvasia. Kada paputė vėjas naujos gady-nės, kada subrendome, grįžome prie lietuviškos. Ir taip vadinamosios, tikrosios apšviestos Lietuvos, ar tai nebuvo perimtos svetimtautiška dvasia, kada mokinosi? Jų pažiūros atsimaunė jau vėliaus, kada joms teko arčiaus susieiti su lietuviška inteligentiška jaunuomene ir pažinti lietuvišką idėją. Ką gi vadi-name dabartiniame laike apšviestomis puslenkė-mis? Tokias merginas, kurios Lietuvoj gimė ir augo, pabaigė vidutinius mokslus, moka kalbėti lietuviškai, bet apie Lietuvą ir jos reikalus žino labai mažai, užtaigi²⁾ jos labiaus palinkusios prie Lenkijos. Ti-kresnis vardas jų — puslietuviškos. Mes, gyvendami Lietuvoje, užėiname tokių puslietuvių, kur-kas tan-kiaus, nei tikrų Lietuvių. Paprastai inteligentas žmogus renka sau draugę gyvenimo toje sferoje, kurioj pats sukasi; ir tai suprantama, nėra tik tarp tokių sąlygų lengviausia padaryti gerą iš-sirinkimą.³⁾ Deltogi aš negaliu suprasti, kodėl gi Lietuvos inteligentas, pažinęs gerą apšviestą puslie-tuvę, kuri jam patinka, kaip žmogus, kodėl ne-galėtų tokią vesti. Bent turės daug šansų turėti gerą pačią — sau lygų žmogų. Metamorfozos da-rėsi su mumis pačiais, kodėl negalėtų ir tokia pus-

lietuvi pavirsti į tikrą Lietuvę?⁴⁾ Čia daugiau pri-gulės nuo pasielgimo paties vyro, nėra visiems gerai žinoma, kad lietuviystė, Lietuvos šiandien jau visai ne baidyklos del Lietuvoj gyvenančiųjų išmintingės-niųjų Lenkų ir puslenkių. O ką apie blėdį, kuri gal išeiti, pagal saprotavimą p. Kėkšto, iš tokio susituokimo del draugijos, aš nė nekalbėsiu, nėra tai labai problematiškas daigtas; parodysiu tik ant vieno jo nenuoseklumo. Kada p. Kėkštas kalba apie pačias — puslenkes, vaikų auginimą atiduoda į rankas motinų ir augina tautiškus hermaphroditus, o kada kalba apie pačias — prastas Lietuvos, au-ginimą vaikų paveda tėvui-inteligentui; vieton au-ginti tautiškus begalvius.²⁾

¹⁾ Skaityk „Tėvynės sunus.“ Red.

²⁾ Toks tvirtinimas p. Kėkšto suvisu nenuskriaudžia logi-kos, nes jisai, pirmutiniam atvėjyje duodamas viršų Lenkei-pačiai ant vyro, duoda jį ir ant vaikų, o antramjam atvėjyje tokį pat viršų, visai pagal logiką, gauna vyras. Pagalios turime persergėti rasytoją šito straipsnio, kad jisai tikrai įpuolė į ne-nuoseklumą, tvirtindamas, buk prasta Lietuvos tiktai begalvius tegal užauginti . . . Red.

Rusvos dulkės.

Lenkiškai parašė Rodzevyčių Marė, lietuviškai vertė V. K. *Rodzevyčių*
(Taša.)

— Mažai žmonių ant svieto taip mislyjančių, kaip tu, Rupinai! Dvylika metų su viršum perleidau be-keliaudamas po žemę, o taip kalbant negirdėjau.

— Mat, su tokiais skausmais nieks nesigiria, o kada turi juos ištarti, eina į bažnyčią. Taip tylus ir šventi tie skausmai, o garbingi! Vienok jie esti ir sujūdina žmogaus vidų. Jaigu Dievas, užsirustinęs ant mūsų, lieptų tuodvi pajiegas išeiti iš dvasios, tai neliktų jau žmonių, o tik vieni galvijai.

— Daug atmainų čia pasidarė. Kitasyk nieks taip nemislyjo, ir man neteko tokių dalykų girdėti.

— Kaip gi? Ar mes ne tėvunai tos žemės, kuri tiek kartų krutinėmis ir krauju mūsų tėvų buvo pri-dengta nuo Kryžėvių? Ar mes nenusipirkome ukė-systės ant jos ir už kraują, ir už ašaras, ir už pra-kaitą, ar mes ne bajorai, ar ne karžygiai? Žemė ne-aplaistyta krauju, kaulais neišklotą — gamina karčias metėles, o musiškę gamina mums šilus ir javus. Tu neskaitei knygų, kuriose surašyti mūsų diplomai ir bajorženkliai nuo amžių, nesukaitei pamatų mūsų akmenų! O stiprus jie, jaigu mus sulaikė ant vietos, nors svietas tiek sykių drebėjo. Knygose surašyta visa istorija, ir gėda butų, kad neprirašytų mūsų prie tėvunystės tos žemės, kad mes užmirštume savo tėvus su jų kovomis ir garbe. Ne dėlto mus pagimdė ir iš-auklėjo motina, idant ją ant senatvės paliktumem svetimiems, o patys atsitrauktumem šaln! . . .

Ir vėl, apsiaubtas svajonėmis savo, luošis kalbėjo ne su Luru, o tik lyg su kokia dvasia kankintoja ir netikėle. Rodosi, išaugo ir vieton luošo kuno įgavo ugį milžino ir sparnus ant pečių. Akys degė, lupos drebėjo, o sudžiuvusios rankos tiesėsi prie lango, už kurio klausė jo ta žemė, kur buvo matyt ant tamsaus nakties dangaus Pilkalnis — tas tėvu-nystės senobinis ženklas.

Laurui subėgo į smilkinius kraujas, krutiūnėje jautė neišreiškiamą skausmą ir drebėjimą, lyg dide-liame varpe, tik du kartų per visą gyvasti at-iliepia-čiame, lyg butų suplesdenus užklydusi ir baili paukštelė. O Rupinas pailsęs pradėjo kosėti — ir vėl traukė:

¹⁾ Rašytojas Latvaites, regimai, bus pamiršęs. Red.

²⁾ Kas žin, ar tiktai užtai? Red.

³⁾ Ar negalima butų toki pasiskyrimą moteriškės iš tos pačios sferos, kur pats sukasi, išaiskinti greičiaus paprastu pa-pratimu ar pripratimu ar prijunkimu, negu jį idealizuoti? Red.

— O štai, už kaimo Kiršneva plaukia. Plaukė ir tada, kaip mūsų tėvų galvos nuo krikšto vandens linko. Kad ta upė prakalbėtų, tai liudytų, kad tas baltas tikėjimo rubas, kurį mums tamsiems stabmeldžiams anuomet suteikė, pasiliko mūsų dvasiose tckui pat, nesuterštu, nesudraskytu. Dėvime jį garbingai, didžiudamiesi, nes ir už jį jau kentėjome. Toks turtas, kurį žmogus gyvastimi dangstė ir už jokių pagundinimus neatidavė, yra dėl mūsų lyg tas laužas šv. Lauryno, lyg tas medis, prie kurio šv. Sebastijonas, mūsų kaimo užtarytojas, numirė. Mes su savo tikėjimu, nors menki, kaip skruzdės, nors nematomi, kaip pilkos dulkės, eisime į dangų prie draugystės tų šventųjų!

Lauras klausė, tylėdamas. Da klausė, kada pailsęs dievadirbis pabaigė ir padėjo galvą ant sukabintų rankų.

Toje pat valandoje už lango išgirdo dainuojant. Dainavo kunigo broliavaikis, jaunas mokintinis, parvažiaavęs ant vasaros, eidamas vienas sau iš dvaro, kur praleisdavo vakarus.

Lietuvninkai mes esame gimę,
Lietuvninkai mes turim but,
Tą garbę gavome užgimę,
Tą ir neturim leist pražut.

Lauras sujudėjo, vienok nieko neįstengė pasakyti. Nė užginti negalėjo, nė patvirtinti nedryso. Žvilgterėjo ant Rupino ir neatsisveikinęs išėjo. Rožinukę užmiršo visai.

Ir tą naktį sugrįžo namon vos tik švintant, bet jo neregėjo nė merginos, nė karčiama.

Nežinia, kur vaikščiojo.

VII.

Vieną nedėdienį, po visam šventino Kareivių koplyčelę. Iš vakaro pastatė ją ties šaltiniu, ant rubžiaus naujojo jų lauko. Buvo matyt ištolo, nes taip naujutėlė, balta, augšta. Po stiklu pastatė taipgi paveikslus šventųjų užtarytojų su patėmytinai nudažytais rubais. Visi gerėjosi Rupino darbu. Jis pats negalėjo ateiti. Ant jo sulaužytų kojų per toli buvo, o nuo susirinkimų žmonių su drovu nedrašumu šalinosi, rodos, nenorėdamas žėisti svetimų akių rodytu savo luošų kojų. Nedėlioje at-ivilklo vienok į bažnyčią, o kaip po mišių klebonas su kamža tiktai, eidamas paskui vaikiščią su kryžium ir vargamistrą su švestu vandeniu, išėjo iš bažnyčios su žmonėmis, kurie tuojaus jį apsiarbė ir sykiu traukė kaimo link, dievadirbis prisiglaudė prie sienos ir tiktai, liudnai šypsodamasi, palydėjo mynią akimis, pritardamas patylomis jos giesmei:

Marija, gražiausia mergele,
Kvepianti, kaip rozė, kvietkele!
Pagailek žmonių Taviep dusaujančių,
Išklausyk balso prie Tavęs šaukiančių,

Miliausia Marija!

Jau buvo išėję už šventoriaus. Tada atsiskyrė nuo mynios Lauras, apsidairė ir grįžo atgal.

— O tu, Rupinai, ne su mumis? — sušuko.

— Su jumis, bet tiktai dvasia. Nežiurėk manęs, brolau. Mano lasdos nenuneš manęs taip toli!

— Kaipgi be tavęs čia apseisime? Niekados! Kad nenuneš tavęs lasdos, tai aš nunešiu. Nė nesiginčyk, tik eik!

Apsupo jį ranka ir vedė pamaži, atsargiai, aplenkdamas akmenis ir duobes, prilaukydamas pakalnėse.

— Su manim nebijok nieko! — sakė jam juokdamasi.

— Koks tu geras, Laurai. Atsiminei manę!

Tai ne aš, turiu pasakyti teisybę, tai Rožinukė. Ji pirmiausia apsidairė ir sako: „Džiaugtusi Rupinas, matydamas, kaip jo darbą šventina kunigas, o žmonės gerisi!“ Taigi aš ir sugrįžau pas tavę.

— Dievas judyiem teatlygina!

Pasivijo pamaži einančią mynią, o juos pamatęs Švedų Jurgis tuojaus paėmė luošį už kitos rankos, o kiti visi prasiskyrė, leisdami juos net prie kunigo. Tad ėjo ir Rupinas su nepridengta galva, kurios plaukus, nežiurint jaunų metų, kur-ne-kur jau pasidabruotus, bučiavo laukų vėjas, o ypač auksavo saulė. Ejo liudnai susigraudinęs, su ašarotomis akimis.

Klebonas perskaitė pas šaltinį malda, peržegnojo kryžiumi visą tą lauką ir pašventino vandeniu. Paskui palaimino ir koplyčelę, o ant galo, pabaigęs lotyniškas maldas, užtraukė lietuviškai: Po Tavo apgynimu . . . “ Tada visi suklaupė ant žemės, nulenkė galvas, lyg javų lysia, ir iš šimto krutinių lekė malda, verkė, skundėsi mėlynam dangui. Rupinas sykiu su kitais pasilenkė ir, spausdamas sudžiuvusias rankas prie įdubusios krutinės, taipgi žeminosi ir meldė, nors neturėjo nė lauko, nė šeimynos, nė turtų, nors jau seniai del savęs nieko nemaldavo . . .

Paskui visi sukilo, o kunigas, atidavęs kamžą ir stulą tarnui, išimaišė tarp kitų, šnekučiuodamas apie visokius dalykus ir vargus. Grįžo į kaimą, ir da ant grįžkelės Jonas Kareivis nužemintai pakvietė kunigą pas savę į namus, kur iš priežasties pašventimo lauko rengė pavaišinimą. Ištolo Petras su Endriumi ir moters laukė nekantriai atsakymo, o kad klebonas sutikdamas linktelėjo galvą, visi jie nudžiugo ir nudido.

Rupinas, paskui kunigą eidamas, kreipėsi jau savo butelio link, bet Lauras jo neleido ir su prievarta nusivedė į tėvo namus.

— Tik jau meldžiamas! — Užeisi, ir mūsų duonos nepaniekinsi.

— Kam manęs tarp svečių reikia? Nesmagni bus jums žiurėti ant manęs, — linksnumą sugadinsiu!

— Mums garbę padarysi. Tik kvailys per luosumą kuno nepatėmyja dvasios. Nežinau, kaip kitiems, o man tai esi tarp svečių pirmutinis!

Ir senis Jonas, pamatęs luošį, išėjo jo susitikti ir, nusiėmęs kepurę, pats įvedė į vidų, o sunus pasodino jį kerčioje, rodydamas paguodoną.

Viduje ir ant kiemo buvo pilna svečių. Seniai po stogu, dumdami pipkes, pavartauiniai šnekučiuavo, o jaunimas ant kiemo įvairius lošius lošė.

Iš pradžių lošė „spitra“. Šlinguriui užrišo akis ir pasodino viduryje kiemo. Vakišėiai, bėgiodami pro šalį, jį paše, o jis stengėsi kam nors užkirsti, mosuodamas žiužė šen ir ten.

Paskui Jurgis rodė „čigoną“, statydamas ragožių ir navatnais šokinėdamas, kitiems besijuokiant ir besiaučiant. Paskui vėl Lauras su Kristupu ėjo imtyn ir gerą pusvalandį bandė; kol Lauras netrenkė jo į žemę, kaip grušią, o potam pabučiavo. Vaikinai su merginoms mysles minė, ir linksnumas kilo, apsiarbdamas net lėčiausius. Ant galo, pailsę nuo juokų ir siautimo, susėdo ant žolės sodelyje ir pradėjo pasakas sekti.

Tada visi užklupo Rožinukę, nes ji mokėjo gražiausių. Mergina sėdėjo, kaip visada, tyliausia ir pavartauniausia. Buvo apsitaisius, gal ir nebrangiais, bet dailiai ir patogiai gulinčiais, išėiginiais aparais — tamsėlyniu andarokū, tokiu pat kikliku ir baltais, kaip sniegas, marškiniams. Tylus susitirintis, be jokio pasivierijimo, pasielgimas skyrė ją iš tarpo visu

įsilinksmintųjų ir siaučiančių jos vienmečių. Apsėdo Rožiukę vaikinai: Jurgis ir Antanas Barzdų ir Bakučio broliūnas. Ji atsakinėjo švelniai, mandagiai, vis žadindama savo seserūną, kuris draskė nuo jos kaklo rankščiūnus, siekė rankutėmis prie rutos kasos ir kas žin ką vogliojo.

Lauras, matyt, da vis pyko, nes visai jos neužkabino. Ji tai jautė ir labai buvo nesmagi. Dabar ji kada nekada dirstelėjo ant jo. Vaikinas gražus, drusus, su išmikliu liežuviu, su mikliausiomis kumščiomis. Da nuo nudegimo buvo randai ant rankų ir veido, o galvą laikė pasididžiudamas ir iškėlęs, lyg jausdamas jos vertę . . .

Paskučiausiai ant pasilinksminimo atėjo Kristupas. Vos tik pasirodė istolo, susilenkęs, paniūręs, su pypke dantise, akis įstebilyjęs į žemę, merginos pradėjo rodyti jį pirštais ir tyčiotis. O Magdukė labiausiai. Kada gi Kristupas užkliuvo už vartelių ir ką tik nepargriuvo, pakilo didelis juoksmas.

— Kristupai, tu turi vaikščioti su varpeliu, kad žmonės prasitrauktų, arba vadžiotis šunį drauge keliui rodyti! — tyčiojosi Švedžiūtė.

Vieton atsakymo tiktai nuspjovė.

-- Turbut taip užėmė galvą svotba! — erzino toliaus. — Nesirupink, už tavę kiti pasiruoš.

Ir įsiremus uždainavo:

Atvažiavo meška
Su alučio bačka,
O vilkelis nabagėlis
Veseliją rengė.
Šarka kiemą šlavė,
Varnelė vektavo,
O kuoselė nabagėlė
Pečenkėles kepė.

Kristupas antrą kart nuspjovė.

Lauras pasilenkė prie Jurgio ir pašnabždėjo į ausį, o tas tuojaus riktelėjo ant sesers:

— Nieks tavęs dainuoti apie svotbą neprašė. Žiūrėk savo nosies!

Magdukė, ar bijodama brolio, ar išsigandus baisesių Kristupo akių, nutilo.

Linksmumas prasidėjo iš naujo. Rožiukė, maldaujama pasakų, atsiskakė:

— Rupinas netoli, kaip gi aš galėčiau sekti? Ką tik moku, tai nuo jo!

Nuėjo į dievadirbio butelį, parsivedė su iškilmybe ir pasodino tarpo jaunimo, tarpo sirpstančių vyšnių ir žydinčių kvietkų. Bet ir jis nelabai norėjo sekti. Rožiukei, bedirbdamas, tai greit papasakodavo, o čia prie tiek žmonių buvo nesavas, nedrasus.

Kalba nukrypo ant pasakojimų, kur gąsdina, kur vaidinasi, kaskart vis baisesnių ir baisesnių.

Šliugurys prisiegavo, kad syki, jam jojant per girią naktyje, kas žin iš kur nukrito jam ant pečių pilkas skarmalas, arklys pasibaidė, o prie tam kas žin kas baisiai sudejavo . . .

— Pas manę syki atėjo ant ganyklos mažas senukas, raudonai pasirėdęs — pasakojo vyresnysis Švedas. — Buvo ruduo ir šalna, tai užsikuręs ugnį truputį snustelėjau. Pabundu, o priešais manę stovi jis ir tiesia rankas prie ugnies, lyg šildydamas. Paskui ir kojas į ugnį sukioš, o paskui, įsidėjęs į burną žariją, pragaišo.

— Pasakojo man, Dieve duok dangų, velionis tavas — tarė Bakutis — kaip syki, ardamas ties Pilkalniu, išarė senovės pentiną ir parsinešė namon. Tai šią naktį atėjo pas jį per uždarytas duris baisiai

didelis kareivis, visas apsitaisęs geležiniais ir sako: „Atiduok, ką pašmei. Aš sergiu savo apsiginklavimą, idant, mus išbudinus, galėčiau stoti į glitą, o tu manę apvogei! Atiduok tuojaus, nedovanosiu!“ Tada tėvas tuojaus anksti rytą nunešė pentiną ten, kur rado, ir užpirko mišias. Paskui jau buvo pakajingas.

Lauras, sėdėdamas pašalyje ir dumdamas cigarą, niekčiuodamas šypsojosi.

— Nieknėkius tauzyjate! — sušuko. — Nėra nė baidyklų jokių, nė dvasių! Kas jau numirė, tai jau guli ir svietas jam nerupi! Tai tik sapnai, arba karštilgė, arba girtuoklystė!

— Šnekėk sau sveiks! — užpyko Bakutis, o tu pats neitum ant Pilkalnio trečią dieną jaunojo, pusianaktyje . . . .

— Kodel neičiau?

— Ir tau sprandą nusuktų, kaip ana Greičių šiaučiu.

— Lyg tai teisybė?

— Tai mat, bene jau taip seniai tai buvo! Mano dėdė pats savo akimis regėjo!

— Taigi kaip buvo?

— Tegul pats dėdė papasakos, jaigu mumis netiki.

Vaikinas šoko į butą ir atsivedė senį Bakutį.

— Papasakok, dėde, Laurui, kaip anuomet Greičiui ant Pilkalnio nepasisekė.

— O ką? nusuko jam sprandą taip, kad posmertį į kulnis sau žiurėjo!

— Dėdė juokavoji! — perkirto įsiklausęs Lauras, vaišindamas ukininką cigaru.

— Kaip gi aš juokausiu! Juk ir liudininkų da daug ant svieto. Greičius buvo šiaučium ir mėgdavo užsitraukti. Paskui pasirodė, kad ir kontrabandą nešdavo. Tik to niekas ant jo negalėjo pažiūti. Kareiviškuose, budavo, sėdi visą mėnesį, kol visus apanna. Taip buvo ir tą rudenį. Atėjo su padargais ir apsigyveno pas manę. Viduje, žinoma, rudens metą, moters, susirinkusios verpti, pasakojo visokias pabukles. Syki ėmė šnekėti nuo Pilkalnio. Yra, sako, ant pat viršaus šulinys, ir jaigu kas trečią jaunojo vidurnaktyje nueis ten vienas ir ištars tris kartus: esu, tai šulinys pats atsidarys, pasirodys aukso kopėčios ir dvi senos raganos nuves drąsuolį po žeme . . .

— Kad nors gražios merginos! — pajukavojo Lauras.

— Tik palauk! Ant paties dugno yra iš aukso ir brangių akmenų rumas, o ten karalaitė. Sako, atsirado syki toks drąsuolis, ką viską išpildė ir stojo prieš karalaitę. Buvo labai graži ir, meiliai žiūrėdama į vaikina, sako: „Pasigailėk manęs, nuimk prakeikimą, o aš atiduosiu tau pati savę, ir tuos turtus, ir didelę karalystę!“ — O ką turiu daryti? — klausia vaikiną. — „Turi prie manęs pabučiuoti visas mano tetas.“ Ant tų žodžių pradėjo lysti iš visų kampų angys, šintakojai, vorai, rupužės, šikšnotsparniai, dielės, baises vabalai. Vaikinas bėgt, o karalaitė verkė, neišdžia jo ir meldžia taip, kad antgalo, pergalejęs pats savę, sutiko. Pabučiavo visas iš eilės, — o tik pabučiuos katrą, tai bjauri oda nusimauja ir pasidaro senukė. Jau visas perėjo, tik štai paskučiausiai išlenda varlė, dvokianti ir slykšti, jaučio didumo, aplipus dumblais, užsnukiu pilnu kirmėlių. Tada jau neteko drasos, usiškrepė ir nuspjovė. Nespėtum ištartį žodį, kaip rumas pradėjo griuti, senės vel pavirto į baisybes, karalaitė garsiai pravirko, o drąsuolį kas žin kas pagriebė už plaukų ir metė per orą lyg akmenį. Tada atėmė jam žadą, o kaip atsipeikėjo, gulėjo grabėje po Pilkalniu — vienas sau. Nuo to laiko džiūvo, nyko ir, nesulaukęs mėnesio, ėmė ir numirė! . . .

— Tai kvailys! — tarė Lauras. — Kad taip man, tai tas bjaurybes bučiau išmušęs, o karalaite karštai pabučiavęs.

Bakutis, išgirdęs tą pasigyrimą, gailestingai nusišypojo.

— Taip šnekėjo ir Greičius, klausydamas moterų pasakų, o syki, gerai užsigėręs, sako: „Tai šiandien ir trečia diena jauno. Palauksiu vidurnakčio ir pabandyčiau. Dievas šiaučius myli, tai man padės. Ma tute, ikišiol buvau jaunikis, laikas jau skirtis moteriškę, išsyk paimsiu karalaite!“ Taip jis kalbėjo, o mes juokėmės, ir visus jo žodžius laikėme už nieką. Atėjo naktis, o šiaučius traukė į karčiamą — nuėjo iširengęs ir ilgai negrįžo. Nusibodo belaukiant, tik, sakau, girtuoklis, pametęs protą, pergulės karčiamoje ant suolo. Uždariau priemenios duris, užgesinu žiburį ir atsiguliau. Ant rytojaus išėjau į lauką arti. Buvo ruduo ir saulė jau žemai. Pameni, kaip šiandien, ariau bulvėms. Mano laukas guli už Juodžių ties Pilkalniu. Perėjau vagą ir apsisukant arkliai ėmė baisyti prunksti, perėjau kitą, piestu stoji toje-pat vietoje. Persižegnojau ir žvilgterėjau į grabę, — o ten kas žin kas guli. Prieinu arčiaus — žmogus, pajudinau su botkočiu, paskui su koja — nė krust. Gulėjo kniubščias, o veidas buvo atkreiptas net ant peties. O Jezau! ar Greičius, ar ką? Pagriebiau už rankų, kratau, o ta galva, lyg varpas, makaluoja tai šian tai ten. Laikėsi tik ant odos. Kaip pamačiau veidą, tai nesavu balsu riktelėjau, o plaukai ant galvos sustojo lyg vielos. Veidas nebuvo panašus ant žmogaus, sukrvintas, supurvintas, su iškištu liežuviu ir išverstomis akimis. Mečiau lavoną į kraujo bala, ką jam iš gerklės ištėkėjo, pamečiau arklius ir bėgau lyg iš proto išėjęs, ir išpradžių manęs nė žmonės negalėjo suprasti. Nusistebėjo visi, sargai, policija, visas kaimas. Atėmė jį iš ten ir prasidėjo bausis tyrinėjimas. Tarpė manę po sudus, kratė visą šalį, net iškasė lavoną ir darinėjo. Pilkalni taipgi perjieškojo su atyda, atkasė šulinį, laikė kaliniuose daugybę žmonių, o viskas pasibaigė nieku, nes ką nuo numirusio daigto iškvasi, ar įveiksi piktas galybes! Neduok Dieve su jomis susitikti, o saugok Dieve užkabinti!

Per visus perėjo šiurpuliai. Visi tylėjo, o merginos drebėdamos žegnojosi. Tiktai Rupinas ir Rožiukė buvo ramus. Dievadirbis, nuleidęs žemyn galvą, liesais pirštais glostė žoleje kvietkeles; mergina užsimasčius, ištebilyjo akis į aną baisų Pilkalni, riogsanti toluomoje.

Tylą pertraukė Lauras.

— Nė pikta galybė, tik žmonės užmušė tą šiaučių! — tarė.

— Už ką? Buvo neturtingas ir su nieku nesipyko.

— Kas žin . . . Tai lyg neturtingų jau ir nenu-dobia. Gal buti turėjo kokias nereikalingas žinias, parėjo kam į kelią . . . Visaip pasitaiko ant svieto.

— Kad ir kas žin ką, aš už jokių pinigų naktį ant Pilkalnio neičiau! — nusprendė su pasibaisėjimu Antanas.

— Nė aš! — atkartojė Barzdyla.

— Nė aš! — pridurė Šlingurys.

Kiti tylėjo, vienok matyt buvo, kad kitaip nemislyjo. O Rupinas, pakelęs galvą, kurčiu savo balsu išlengvo ir patylomis atsiliepė:

— Girdėjau aš kitokią pasaką apie mus Pilkalni . . .

Visi atsikreipė į jo pusę, rodos išsigelbėję nuo sunkaus slognio, o jisai, vis kvietkeles glamonėdamas, taip kalbėjo:

— Nėra ten po apačia nė rumo, nė karalaitės. Senoje gadynėje kovojo didžios galybės, besivaržydamos tą mūsų žemę, ir niekaip negalėjo susitaikyti. Tada paėmė Dievas iš teisingosios pusės mažą neužaugą, o iš neteisingosios didžiausią milžiną, uždarė juos po tuom kalnu ir įsakė grumtis, o ant žemės tuomtarpu lyg aptilo ir laukia kitos galybės. Neužauga įsitaisė sau priekalą ir tolydžio kala ant jo kardą; ką nukala, tai duoda milžinui išbandyti, o milžinas vis nulaužia. Nuo amžių nepasibaigia tas nenuilstantis darbas, ir neliauja neužauga nė milžinas. Vienok ateis valanda, kada tas mažutėlis kalvis nukals stipresnį kardą už milžino galybę, ir tada viskas atsimaitys ant žemės ir kurs buvo prispaustas ir mažas, tas paims pasaulį į savo valdžią!

— Ar ir mes paimsime? — užklausė Švedų Jurgis.

— Ir mes, nes mes gali būti esame to neužaugos vaikų vaikai — patvirtino, švelniai nusišypojęs Rupinas.

— Taigi, valdysime kranklius ant kartuvių, arba kirmėles kapuose! — atsiliepė pasityčiodamas suniures Kristupas

— Gėdytumeis taip kalbėti! — persergėjo jį Rožiukė.

Dirstelėjo ant jos iš paniurų.

— O tu man su gėda per akis nebrauk, paikše! — sumurmėjo.

— Tu tai labai išmintingas! — sušuko Magdukė.

— Nuo tavęs smegenų nepirkau!

— O tau rodosi, kad parduočiau? Juk nežinotum, ką su jais veikti.

— Kaip ateis laikas, tai parodysiu!

— Tai, geriau būtų, kad imtumėte pardavinėti bučkus, o ne protą! — nusijuokė Lauras.

— Aš neduosiu, nes jau visus nupirkau, — užgynė juokais Šlingurys.

Pradėjo ginčytis, juokauti, vaikytis, kiti taipgi sujudėjo ir išsiblaivė. Ant žolės pasiliko Rupinas su Rožiuke, nes Bakutis, ant jaunimo laimės pavėpsojo valandėlę ir sugrįžo į butą, kur tarpo vyresniųjų moteriškių sėdėjo jauna našlė, pas kurią ketino rudenyje piršlį siųsti.

Tuotarpu sugirgždėjo vartai ir pasirodė ant kiemo retas svečias, senis Švedas. Buvo mažo ugio, bet gyslutas, su plačiais, galingais pečiais ir išgeltęs ant veido. Dėvėjo visada senovės sermegą, ant krutinės turėjo užsikabinęs daug škaplierių ir kukinį ražančių. Buvo plikas, vis apsiskutęs ir per tai panėšėjo į bažnyčios tarną. Paviršių vienok turėjo apgavinga, nes Švedas ir bažnyčioje ir namieje budavo retai kada. Už pavadė savo dviem sunam, o pats buvo vežiku. Turėjo du arklius ir kripes, aplinkui gerai pažinstamas. Vairuodavo parvežti alaus ir degtinės Butkui, geležies ir druskos dvarui, samdėsi į pristatytuosius smulkių siuntinių; beveik kiaurą metą sėdėdavo ant vežimo, nesibijodamas nė atstumo, nė žiemos, nė nakties . . . Nešnekus, niekad nesijuokdavo, bet umai perimdavo viską, atlikdavo, o visi laikė jį už tokių teisų, kad įduodavo jam didelius pinigus, siuntinėdavo jį su visokiais reikalais. Kaime jį didei garbėje laikė; taigi, kaip tik išnetyčių pasirodė ant Kareivių kiemo, šeiminkas su sunumis išėjo pusitikti, ir nors nebuvo jiems giminė, vienok sveikinosi kaip su ponu. Jis mieliai įėjo į vidų pasišnekėti, o eidamas palei darželio tvorą, pamatė Rupiną ir pasveikino. Daugiau nieko nesakė ir toliau atsakinėjo Kareiviams ant klausimų, kur važiuėjo, bet dievadirbis tuojaus atsistojo, atsistojo ir Rožiukė.

— Reikia eiti! — pasakė patylomis.

— Eiva! — atrėmė taipgi.

Padavė jam lazdas ir pasinaudoję, kad jaunimas apstojo Giedraitį, abudu išsprudo ant kelio.

— Pasilikk, Rožinke! rengiasi šokti! — kalbėjo.

— Ar tai man šokiai rupi? Ne delto manę apšvietėte, idant į kitas bučian panasi . . .

— Apšviečiau tavę, bet ne delto, idant nueitum ant niekų. Šventas tarnavimas turi savo tiesas, o jauni metai savo. Laikas tekėti.

— Butelyje stovi mano staklės. Ne nuo šokių manę paims, tik nuo darbo. Nemėgstu siausti.

— Švedas neduos tavęs niekam, augina tik sunni!

— Ne Švedo, tik mano valia bus! — atrėmė stačiai.

— Norėčiau, da gyvendamas ant svieta, pamatyti tavę laimingą ir ramiai! Į namus tavo vyro nuvilktų manę lazdos, o suraminčiau ir akis ir dvasią . . .

Norint šypsojos, vienok balse jo skambėjo gailstis.

— Kam čia minėti myrį? da ne laikas jums mirti!

— Giltinė į dantis nežiuri! — atrėmė ramiai!

Jiems išėjus, sugriežė Kareiviuose smuikas ir sušuko linksmi balsai. Dabar tik ištikrųjų pradėjo linksmintis, o linksminsis ilgai — be jų! . . .

(Toliaus bus.)

Lietuvos istorija.

Parašė Lietuvos vaikas.

V.

Rusiai ir Parusiai.

(Tąsa.)

1255 m., iš geros valios Sambijai pasidavus į nelaisvę, valdžia ant Parusių pateko į rankas gudraus Burchard'o von Hornhausen. vietinio vice-mistro.

Burchard'as labai gudriai pradėjo valdyti, prisi-laikydamas nuomonės „divide et impera“. Todėl tai jis išaugstina Sambijos bajorus, o nužemina prastus žmones. Bajorams palieka visus turtus, kuriuos jie iktolaik valdė, ir dar paleidžia juos nuo visokių mokesčių; daugumai bajorų jis atiduoda į vergovę prastus žmones, kurie yra priversti mokėti pirmutiniams paskirtą mokestį ir atiduoti dešimtinę iš visų savo produktų. Tokiu būdu Burchard'as pritraukė ant pusės zokono bajorus ir vienkart perskyrė nuo kits kito du luomu vienos tautos. Bendrumas reikalų bajorų ir prastų žmonių nuo šio laiko išnyko, o to vieton išdygo tarp jų nesutikimas. Bajorai, sątaikmėje prie žmonių, stojosi dabar lyg Kryžievių policija.

Nė tiktai vienas išaugstinimas bajorų patraukė juos ant pusės zokono; nemaža įtekmė ant to turėjo giminytė jų su Kryževiais. Žinoma jau mums, kad žiloje senovėje Sambija buvo užkariauta žmogžudžių Skandinavų, kurie, apsigyvendami užkariautoje šalyje, davė pradžią augstesniajam luomui tautos.

Kaip bajorai tapo aplaiminti Kryžievių, taip vėl prasti žmonės tapo paskandinti vargoose ir nelaimėse. Jie buvo prikinkyti prie sunkaus darbo ant naudos valdžios ir bajorų ir vienkart buvo nustoje visokios dvasiškos ramybės. Kryževiai išnaikino jų žinyčias (šventinycias), sukapojo dievų stabus ir iškirtė šventus elkus (šilus), o vienok nė trupučio nepasirupino apie sudrutinimą juose krikščioniško tikėjimo. Apart krikšto, priverstinai jiems užmesto, nieko daugiau iš krikščioniško tikėjimo jiems neduota ir nieko jų neišmokinta. Sambijos vyskupas, Henrikas von Strittberg, tai ir negalėjo išplesti dvasiškos globos ant savo žemes. Ne daugiau už vyskupą rūpinosi apie prastus žmones nė didysis mistras. Atlikęs svarbius reikalus užkariautoje šalyje, jis išvažiavo į

Vokietiją ir tenai apsibuvo, suvis nieko nesirupindamas apie likimą neseniai užkariautųjų žmonių. Maža to, Sambijos gyventojai tapo paniekinti ir nuskriausti ir savo tautiečių kaimynų.

Nadraviai, Skalaviai ir Sudaviai. iniršė ant Sambijos gyventojų už ką tie pasidavė Kryževiams, nusprendė juos pakoroti ir užgriebti po savo valdžia. Surinkę todėl kariumenę ir išigriovę į Sambiją, visiška ją išplėšė ir išnaikino, paskui-gi sugrižo namon.

Nadraviai, kaipo artymiausieji Kryžievių kaimynai, sudrutino savo pilis, o ypač stipriai žiūrėjo pilį Vėluvą (Velve, Wehlan) ir pavedė jos apgynimą vietiniam kunigaikščiui Tirsko ir jo sunui *Maidel'ui*. Nežinia tikrai, ar Tirsko papirktas Kryžievių, ar atverstas į krikščionystę, kaip skelbia Kryžievių metrašis, išdavė pilį į rankas Kryžievių, kurie netrukus, jo įkalbinti ir vedami, apėmė visas pilis, k. v.: Kapostete, Auktolite, Unsatrapis, Gunduva (Gundan), Angetete (Angeteten) ir kitos, o visą šalį išpustėjo ugnia ir kardu. Po šitam atsitikimui Nadravių bajorai priėmė krikštą ir prižadėjo Kryževiams paklusnumą, duodami jiems laidus.

1256 m., t. y. tuojaus po aprašytam sukilimui, patykiai rengiamas buvo maištas Sambijoje. Kryževiai savo prispaudimais nepataikė visiškai užgesinti žmonėse jausmo patrijotizmo, o taipgi ir tikėjimo jausmų. Tauta, netekusi žinyčių ir dievų stabų, prie kurių ji kreipėsi laimėje ir nelaimėje, prietam turėdama uždraustas tikėjimo apeigas, kurios duodavo jai dvasišką peną, jautė-i nelaiminga, negalėjo susiraminti ir todėl, iniršėsi ant kaltininkų savo nelaimės, tykiaai rengė jiems pagiežą.

Maištą netrukus iššaukė štai kokia priežastis. Karaliaučiaus komturas, patėmyjės krutėjimą tarp Sambijos gyventojų, norėjo išbandyti jų paklusnumą ir dėl to pareikalavo nuo jų mokesčio. Tąsyk umai visoje šalyje pakilo maištas. Vieni su ginklu rankoje buvo pasirėngę atremti užpuolį priešų pačioje šalyje, kiti vėl, didesniame skaitliuje, nuvykė apsiautė Klaipėdą (Memelburg), ydant sugriovę ją galėtų sugražinti susinešimus tarp Parusių ir Žemaičių. Nežiurint ant didžiausios stangos ir pašvėstų aukų, apimti šitą pilį jiems nepasisekė ir todėl nieko nelaimėję sugrižo namon. Lyvžemės mistras, Anno von Sangerhausen, skubiai susivienijo su Klaipėdos sargyba ir, išiveržęs per Skalaviją ir Nadraviją į Sambiją, visiška ją išplėšė ir išnaikino. Griždamas su grobiu namon, jis ant rubežiaus Sambijos pasijuto esąs apsiaustas iš visų pusių priešais. Lyvžemės mistrui pasisekė prisi-mušti per glitas Parusių, vienok-gi jis nustojo viso grobio ir daugelio kareivių. Nors štas maištas ir pasibaigė pamušimu Kryžievių, vienok ir Sambijeciai tiek daug nustojo savo tautiečių, jogiai abejojo, ar negalės numesti nuo savęs svetimą jungą. Parusių mistras, patyręs apie nuomones Sambijecių, pradėjo su pagelba bajorų švelniai tildyti žmones, ir ant galo jo triusas atnešė pageidautiną pasekmę. Tokiu būdu Sambijeciai antrasyk sava dėka užsidėjo ant savo sprando Kryžievių junga.

Šitas faktas, turintis pradžią prispaudimose prastų žmonių, neišmokino nė Kryžievių, nė vyskupo, vis sėdinčio užrubežyje ir besiginčyjancio su Kryževiais už pelnus iš Parusių žemių, kad su žmonėmis reikia elgtis žmoniškai ir nntildyti jų reikalus kaip medegiškus, taip ir dvasiškus. Berods, 1257 m., kada Burchard'as von Hornhausen tapo paskirtas ant Lyvžemės mistro, o jo vietą užėmė Klaipėdos komturas griovas Gerhard'as von Hirschberg, žmogus švelnesnio

pobudžio, pasigerino ant valandos ir valdymas Kryžievių, vienok-gi dvasiški reikalai Sambijiečių, kaip ir pirma, buvo užmiršti. Dvasiška valdžia labai stropiai dabojo, ydant į paskirta laiką įplauktų į jos išdą prigulintis pelnos, o daugiau nieks jai nerupėjo. Ir tiktai 1258 m., kada vyskupas Henrikas atvyko į savo dijeceziją ir įtaisė ją, pradėjo taipgi rūpintis ir apie dvasišką peną savo aveliū. Nuo šio laiko vyskupas stropiai persiėmė savo užduotimis ir darbščia ranka sėjo grūdus Kristaus mokslo, bet pataikė ant nedėkingos dirvos, nualintos nuo begėdiškos rankos Kryžievių ir per vertą pagailos politiką Rymo.

Turime čionai pridurti, kad ne tiek mes stebimės nežmoniškumui ir aršumui Kryžievių, nės tai buvo lyg amatas šito zokono, duodantis medegą jo busenai, kiek pažiūroms to laiko Rymo, kurių šis laikėsi link stabmeldžių. Vieton siūsti pas stabmeldžius dievo-baimingus kunigus, kurie savo meilumu ir atvirumu be abejonės būtų pritraukę ant savo pusės širdis ir nuomones netikinčiųjų, buvo siunčiamos gaujos, susidedančios iš žmogystų ne tiktai jau abejotinos doriškos vertės, bet ir tiesiog subjaurintos sunkiais nusidėjimais. Kokia buvo sėja, tokis turėjo būti ir užderėjimas, nės ko galėjo išmokinti tokie apaštalaicieriai kraujo ir ugnies!

Ilgainiu didesnės Kryžiauninkų karžygos ant Parusių pradėjo išeiti iš mados, vienok-gi niekadus nepritruko mažesnių, atskirų gaujų, kurių sąnariai traukė ant stabmeldžių, ydant jų krauju nuplauti savo prasižengimus. Matydami tai Kryžieviai pradėjo nerimti, o dar labiaus Rymas. Popiežius Aleksandras IV stoką didesnių kryžieviškų karžygu sumislyjo užstoti didesniu skaitliumi zokono rycerių. Šis didis užtarėjas Kryžievių, norėdamas išpildyti savo siekį, padarė tulas atmainas zokono įstatuose, kurios palengvino įstojimą į jį ir davė didesnes privilegijas jo sąnariams. Reforma įstatų atnešė pageidautiną pasekmę, nės į trumpą laiką Kryžievių skaitlius labai padaugino, o pertai ir pasididino zokono vertė akyse pamuštųjų Parusių ir kaimyniškų tautų. Nežiurint ant to, zokonui buvo dvėjopas paojus: vienas iš pusės pamuštųjų Parusių, o kitas iš pusės Mongolų.

1258 m. ant pašaukimo Popiežiaus atvyko į Parusiją daugybė Križiauninkų. Vienok nebuvo leistos šitos gaujos pradėti kruvino darbo, pakoliak prasti žmonės, nors ir nekantanti, gyvena tykia, ypač kad Kryžieviai vienkart bauginos užpuolio Mongolų. Vieton to atvykusiems plėšikams buvo pavestas statymas naujų miestų ir pilų, kas tęsėsi nuo to laiko net iki 1260 m.

Privaryti buvo prie statymo taipgi ir nelaimingi Parusiai; kankinami jie buvo be gailėsčio sunkiu darbu, o jai tik kas priešinosi, tai Kryžieviai, pasiremdami ant seniaus išduoto įsakymo Popiežiaus, o dabar atnaujinto, atiminėjo nuo tų vaikus ir patolaik juos laikė kalinyje, pakolaik Parusiai vėlei pradėjo eiti į darbą. Taip sunkus buvo padėjimas šitų nelaimingų žmonių, (jogiai tolydžio buvo girdžiami tik keiksmas tėvų ir verksmas motinų. Ant galo negalėdami ilgiaus iškęsti, Parusiai daugelyje vietų metė darbus ir drauge nuplaukė į šventus elkus, ydant tenai išmelti nuo Dievų užtarymą del savės ir korą del prispaudėjų.

Persigandę Kryžieviai kreipėsi pas Popiežių, meldami pagalbos. Aleksandras IV taiposgi persigando, išgirdęs apie šitą atsitikimą, ir tuojaus paliepė kunigus visoje Europoje šaukti krikščionis į kryžinę karžygą priešais atskalunus . . . Bet nelaimė! Apart prasikaltėlių visai mažai teatsirado norinčių, o net

pakilo iš vienos pusės protestai priešais kryžines karžygas, o iš kitos pusės skundai ant nožmų ir begėdiškų palaidunų Kryžievių.

Tuom tarpu vis artinosi valanda atsilyginimo tarp Parusių ir jų prispaudėjų. Pirmeng išmušė šita valanda, atsitiko pamušimas Kryžievių Kuršuose ties ežeru *Durbe*, pabaigoje 1260 m. Šitas pamušimas iš vienos pusės apsilpino pajiegas ir sumažino garbę Kryžievių, iš kitos pakėlė dvasią Parusių, besirengiančių numesti nuo savės Kryžievių jungą.

(Toliaus bus.)

Ar reikalinga mūsų rašysenai raidė y?

Esmu apskritas nežinovas kalbos dalykų, nes tai ne mano darbas. Vienok norėčiau atyda žinovų kalbininkų atkreipti ant sekančio dalyko: nežinia, kokios priežasties dėlei atsirado mūsų rašysenoje graikiška raidė *y*. Tuom tarpu teko tiktai girdėti, buk reikia rašyti *y* visur, kur tik girdžiama ilga *ī* (Juška, Miežinis ir k.), o apie klausymą — *ar galima ar negalima apseiti be y* — nė žodžio.

Iš tos pusės ir malonu būtų, idant mokslingi žinovai galutinai atsakytų ant to klausymo arba išreiktų savo nuomones.

Šiuom sykiu pasidrasinęs ir aš prikabsiu savo profanišką žodį. Kadangi visi mūsų rašysenos ženklai paimti iš lotyniškos kalbos, tai, rodos, jau iš tos, taip sakant, istoriškos pusės priderėtų *y* laikyti už nereikalingą, kaipo kilusią iš graikiškos kalbos; ir turi būti p. Miglovara iš dalies teisingai tvirtino, nurodydamas vietą del *y* tiktai graikiškuose žodžiuose.

Jaigu jau dėl nurodymo ilgesnio nutęsimo reikalinga buvo atrasti dėl *i* atskirą ženklą (*y*), tai kodėl-gi kitos balsės (*vocales*) liko nuskriaustos arba tyčia užmirštos? Kodėl, padėkime, *a* arba *u* paliko be sąvardiniu atmainų? Jug ne vienaip ištariama raidė *u* žodyje *musų*: galutinė *u* trumpiau ištariama už pirmutinę*); taippat žodžiuose *buvis*, *duris* *u* ilgiau nutęsima, negu žodžiuose: *žmogus*, *uždėk*, *nutrauk* ir t. t. Žodyje *pašaras* vėl pirmutinė *a* ilgesnė už galutinę. Užtatai, jaigu mūsų rašytojai nori žengti pėdomis logiškos nuolatos, tai jie, prisilaikydami prie *y*, turi atrasti dėl *a* ir *u* (o gal ir dėl *e*) tam tikras nutęsimo ženklus, arba nenorėdami to jieskoti, jie turi pasikakinti pavieniais ženklais dėl visų balsių, neišskiriant nė *i*, kaip tai yra lotyniškoje kalboje, kuri neturi ilgoms balsėms atskirų ženklų.

Gyvoj kalboje mes visi vienaip ištariame ir ištarsime, ar parašyta bus *yra vyras* arba *ira viras*, o svetimtaučiams, ypačiai Lenkams, sunkiau išmolti mūsų ištarmė; Lenkai, tai tie, stačiai galima sakyti, žodžiuose *vyras*, *yra balse* y ištars taip, kaip jinai ištariama žodžiuose *ryba*, *tylko*, ir tokiu budu dar bjauriau darys mūsų ištarmę, negu kad jie užtektinai nutęsia *i*.

O kad *y* nereikalingai išprausta į mūsų rašyseną, tai jau dabar galime galutinai tai pripažinti, nes spaudoje apsiereiškia, kad išpažintojai y jokiai budu negali sutarti visur vienaip nutaikyti įbrukti *y*: kur viens rašo *y*, ten antras išpažintojas to pat tikėjimo drožia *i* ir atžagariai. Del paveikslo pridurių: p. Miežinis rašo Mikolas, o p. A iš B rašo Mykolas; „Aušroj“ ir „Varpe“ randame klausymą, o „Apšvietoj“, „klausimą“; p. Obelaitis mokina rašyti „pynė“, o „Apšvietoj“ rašo „pnasi“, viens rašo „motyna“, kits „tina“, vienam rodos „atyda“ o kitam „atida.“ Žir

* Čion rašytojas kirtį palaiko už *ilgumą*. Red.

kaip patys išpažintojai *y* negali nutaikyti vienaip parašyti, mums, paprastiesiems žmonėms, dar sunkiau bus nuspėti, nes, kaip matoma, nėra tvirto pamato nė įstatymų, kurių turėtume laikytis rašydami *y*. Rašo, rodos, kaip kam ant mislies užėina.

Ilgainiu nežinosime nė ką daryti su *y*, kaip dabar Gudai nežino ką daryti su savo *š* (jat'); reikalinga bus ir mums suraša žodžių su *y*, kaip dabar Gudams reikalinga suraša su *š*, kuri, kaip jie prisipažinsta, vien tiktai reikalinga apsunkinimui išmokimo rašysenos.

Tobulumas rašysenos apsieiškia ne daugumu ženklų, bet greičiau advernai. Lotyniška rašysena yra labai tobula, o vienok jai pakanka labai mažo skaitliaus rašto ženklų — dvidešimts su viršum; gudiška-gi kalba jau negali apseiti be arti 40, o Kynų rašysena bene šimtais vartoja visokius ženklus?

Tai-gi ar negeriai būtų išmesti *y* iš mūsų rašysenos?

Tėvynės varpai.

Kibinimas Lietuvačių, kalbos ir valscionių tiesų.

Šiuos metus mes, inteligentai, pradėjome vyriškai, galiu pasakyti, visai kaip patriotai — nuo kibinimo Lietuvačių. Jaigu nepritruks tiktai mums drašos ir gerų norų toje pakraipoje mūsų veiklumo, tai apie pasidauginimą skaitliaus naujų tautiečių ant kito meto nereiks abejoti, nė gąsdinti, kad „draugija pavojuje“. Sakau *jaigu*, nes matau, kad takai geistinesniam prisiartinimui prie Lietuvačių taip da nepramindžioti, jog ir šiuomi žygiu viskas gali pasibaigti tik ant kibinimo. O dagi tas pats kibinimas, kaip čia pasakyti, be sistemos. Vienas kibina šiaip, kits kitaip, vienas iš pryšakio, kitas iš užpakalio, t. y. tame kibinime matomos visai priešingos pažvalgos. Vienas inteligentas, statydamas savo kandidatūrą į įsteigtos lietuviškos inteligentų šeimos šaukia: Draugija! duok tiktai pritinkančių Lietuvačių, o jau aš . . . . tavo vilties neapgausiu! Žinodama-gi, kad meilė tai yra tiesa su dideliu *š* *pritaikymo lyčiu*, tiesa, išleidžianti iš-po savo sparnų žmones tiktai ligotus, pavelyk, idant man nereiktų su jaja perdaug pyktis, pavelyk . . . . pasirinkti sau Lietuvaite! Kitas inteligentas, matyt, nekantresnis dalyke steigimo Lietuvių inteligentų šeimos, šaukia kitaip: Ana ve! lyg Lietuvačių nėra? da laukk, kol draugija pakiš pritinkančias Lietuvaites! Meilė tai atsitikimas — jos jausmą gali pritaikyti prie kokios nori moteriškės. Tai-gi stverk pirmą nuo krašto Lietuvaite ir . . . . . platink Dievo garbę su Lietuvos rubežiais!

Kaip čia būtų geriaus? Iš tudviejų metodų įsteigimo šeimos antrasis būtų lyg spartesnis, tik rei kalaudamas nuo inteligentų, ir taip jau šiandien apsunkintų, da vieno pasišventimo viršaus, gali susivelinti. Ir vėl, jaigu meilė atsitikimas t. y. toks dalykas, kuris gali „atsitikti“, gali ir „neatsitikti“ visai, tai kas stosis su mūsų šeimynomis, meilei visai „neatsitikus“?

Mat kibintojai Lietuvačių sutinka jau ant vieno: Lietuvaiteimis gali bati tik . . . . . Lietuvaiteis. Bravo! (Bangu tiktai, kad nepakiltų klausymas, ką vadinti Lietuvaiteimis — da mes ikiol nežinome, ką vadinti Lietuviu, o bent-gi ne vienokių tame dalyke esame pažvalgų.) Nesutikimas neva tas tiktai, kokias Lietuvaites paskirti inteligentams į pačias. Vieni sako, kad delto, idant Lietuvaite galėtų atgabenti *maximum*’ą naudos Lietuvai, kaipo pati Lietuvio inteligento, reikia ją pramokinti. Kiti vėl sako, kad čia pramokinti Lietuvačių nereikia, tik imti kokios yra, o iš

to išdigs paskiaus Lietuvaiteis visai jau tinkančios inteligentams. Nuomonėse abiejų pusių tuni, žinoma, geras, o ne piktas velyjimas Lietuvai — galima čia kalbėti tiktai nuo to, kaip geriaus būtų praktikoje. Tai-gi, ar šiaip rodosi kam, ar kitaip, tiktai atsikinime, kad vienu kibinimu ir išvadžiojimu žodžiais šeimos nesutversime; pasistengkime, idant „kibinimas“ pereitų į „tiesą“, ar „atsitikimą“, pritaikomus prie veisimo šeimynų, idant mūsų „žodžiai“ stotusi . . . kunu.

Nepadarykime taip, kaip su kalba ir rašysena, kurias bekibindami išikarštinome, o arčiaus su jomis nesusivedę, pasijutome beturį daug lietuviškų negaliesių žodžių, iš kurių matyt, kad juos veisė Lietuvis, tik . . . . ne ant lietuviško pamato. Šitame dalyke taip išdykome, kad jaigu ne p. K. Obelaitis, kuris pradeda pilti mums ant galvų šaltą vandenį, butume visai pasiutę. Ištikro reikia stvertis už galvos, išvydus tokią babilioniją: moksliniją: mokslavietė, mokslainė, mokintuvė, mokykla, mokslynė, mokslabutis. Tuos visus žodžius patėmyjęs esu mūsų raštuose, ir visi jie stengiasi išreikšti tą pat dalyką, o kas-žin, ar nors vieną iš jų galima palikti? Su rašysena taipgi quot capita tot sensus. Ir aš esu „nepriderančiai dasilytėjės“ prie kalbos, ir mano sąžinė nevisai gryna, vienok kur radau dėl savęs persergėjimą, ten pasitaisiau (rašau „Tėvynės varpai“, „tautietis“). Mums visiems, kibintojams kalbos ir rašysenos, pridera maldauti K. Ob., idant teiktusi nepraleisti nė vieno mūsų paklydimo ir nesigailėtų šalto vandens. Tokiu būdu, jaigu jau ir nesusieisime visi į vieną, tai bent-gi susiartinsime ir, lietuviškai rašydami, viens kitą galėsime lengvai suprasti.

„Lietuvos ukininkų kalendorius“ šių metų užkibino taipogi svarbios vėrtės dalykus, antai valsciaus valdymo ir kariumenės tiesas. Dalykai tie taip, sakau svarbus, kad labai nuskriaustume mūsų brolius valscionis, jaigu, minėtus dalykus syki užkibinę, toliaus apie juos pamirštume. Pažvelgkime ant valsciaus Lietuvoje po Maskoliumi. — Sudrebėsime, išvydę visą baisybę skriaudų, kraugerystės prilyginimuose valsciaus valdininkų prie pačių valscionių. Iš vienos pusės stovi galasdami dantis amžinai alkani vilkai, iš kitos — kaimenė avių, arba visai nieko nenuvokiančių, arba mislyjančių, kad jos ištikrųjų sutvertos tik del vilko dantų. Iš vienos pusės žmonės be sąžinės, be dorų paramų, su žemiausiais instinktais, nenustygdami, lyg šunes nuo retėžio paleisti, kad tik draskyti, kasti, plėšyti, iš kitos — mynia tamsių žiopsančių žmonių, nenuvokiančių nė ką su jais daro, nė delko, jau tarp apsipratusių su visokiais puolančiais ant jų skriaudimais, kad juos prima tiesiog, kaipo Dievo bausmą ir nesistengia savęs apginti. Trumpiaus sakant: iš vienos pusės valsciaus valdininkai, iš kitos — patys valscionys.

Pirmutinė priežastis tokių prilygimų tai nesupratimas valscionių savo arčiausių tiesų. Jaigu valscionys pažintų savo tiesas, tai „pons pisorius“ negalėtų plėsti nuo jų net po *kelioliką rublių* už išdavimą iš valsciaus raštinyčios popierų, už kurias nereikia mokėti *nieko*; negalėtų rinkti iš valsciaus po *kelis kartus* ant metų *tų pačių* mokesčių; negalėtų už *gelbėjimą* nuo kariumenės vyro, pagal tiesas *laisvo*, lupti nuo kvailų žmonių po *kelis šimtus rublių* ir tt. ir tt. Deltogi aiškinimą tų tiesų, kur galint ir kiek galint, vadinu dalyku didelės svarbos. Parodydami valscioniui jo tiesas, duodame jam, teisybę, pamatą, ant kurio gali at-

siremti, užklupus kraugeriai. Bet, idant palengvinti apsigynima, prašalinti pavojų, turime parodyti žmonėms ir visokius šuntakius, kuriais kraugeriai lando, norėdami savo auką užklupti, visokias kilpas ir slastas, jų užstatytas ant vargšų valsčionių. Prie paaikškinimo kokios nors tiesos pridėjime ir paveikslus visokių išdygusių ant jos pamato skriaudų, iš kurių gausius vaisius ima visoki „ponai vaitai ir pisoriai“, o iš priešasties kurių valsčionys verkia. Medegos nepritruks, o ypač, jaigu paimsime skriaudas ne tik *arčiausiųjų* valsčiaus valdininkų, bet ir *tolesniųjų*, su kuriais valsčiaus priversti yra turėti visokius reikalus.

Maskoliškas užmanymas.

„Varšavskij Dnevnik“ didei gėrisi šiokių „Graždanin'o“ užmanymu, kurį, dėlei jo tikrai maskoliško pabudžio, paduodame čionai ištisai:

Aš vaizdyjuosi sav, kad vyriausias ir galutinis siekis politikos apgudimino — tai visais galais stengtis sumažinti ir, jai tai galima, visai išnaikinti („dovodit' do nulia“) priešastis, galinčias prilaikyti skirtingumą tarp gaivalų, apgudinimui paskirtų (kokis cinizmas!!), ir maskolišku gaivalu, ir tuomi tarpu dauginti ir, jai tai galima, iškelti iki 100 procentų skaitlių žmogystų, tikrai atsidavusių maskoliškai vyrausybei.

Tokiu budu jokio nesusipratimo, kaip man rodos, negal buti; vyriausybė aiškiai ir aprėžtai pasako programą savo reikalavimų link sugudimino, ir, potam, pildytojai vyriausybės valios, prisitaikydami prie vietinių sąlygų, įkunoja šitą programą tvirtai ir sąžiniškai (!), su vyriausių rupesčių įkalti vietiniams givalams užtikėjimą ir pritarimą vyriausybės politikai ir išvengtį priekabių ant kokio melagingo padėjimo (?) ar nesusipratimo, keliančių narsą ir ne užtikėjimą.

Šitos mislys pačios smelkiasi po plunksna iš priešasties šio keisto nesusipratimo mūsų Pavislio krašte, kurs akivaizdžiai eina priešais reikalus vyriausybės politikos toje dalyje Maskolijos. Kaip pasirodo ant paramos neužginčijamų skaitlinių, gimnazijų ir klasiškų progimnazijų Pavislio krašte yra tiek daug, kad skaitlius *baigiančių* kursų gimnazijų Varšavos mokslo apygardoje išneša ni plus ni moins, kaip $\frac{1}{6}$ viso kontingento išleidžiamųjų Maskolijoje gimnazistų. Ir tai žinoma, kad baigiantieji gimnazijos kursą Pavislio krašte didei tankiai negali patekti čionai į tarnystą, jaigu jie katalikai. O iš kitos pusės žinoma, kad pabaigusysis gimnazijos kursą, jai ims įieškoti vietos komercijos arba pramonės profesijoje, tai neapsilenks nuo atsakymo: mums gimnazistų nereikia, mums reikia žmonių, prirengtų į techniską darbą.

Kur gi dėsis tokie gimnazistai?

Atsakymas viens: nēr kur jiems dėtis!

O kaip tik jauni žmonės, pabaigę kursą mokslo ir lavinimosi, amžyje 18—19 metų, patenka į toki padėjimą, kame, iš vienos pusės, dėka jų lavinimosi iškalai, o iš kitos pusės, dėka vietinėms sąlygoms, — jie netur kur pasidėti, tai argi negalima baimintis pikto pakrypimo del tiekos jaunų gyvasčių, kursai pirmių — pirmiausiai negeistinas vyriausybės politikai suvienijimo ir nuraminimo?

Klansiu: argi neaišku, kad suvisu ne vyriausybės reikalai, — o greičiaus kokia atitrakta idėja, — itaisė tokią tvarką Varšavos mokyklų apygardoje, pasekme kurio buvo itaisymas daugiausiai tokių mokyklų, iš kurių didžiama baigiančiųjų kursą neturi

galėjimo padoriu budu (!) pelnyti sav duonos ir sutverti sav užtikrinto ir aprupinto nuo pagundų ir visokių atsitikimų padėjimo.

Tai kaigi daryt? — paklaus skaitytojas.

Man rodos, kad tasai klausymas pertai toksai keistas (dyvinas), kad ištikruju, o minėtina ant gero vyriausybės politikai valstijos tykumo, jį taip lengva išrišti.

Pavislio krašte vietiniams inteligentiškiems gyventojams nē nelabai reikia gimnazijų, vyriausiai delto, kad ukėsiška tarnysta tame krašte del vietinių gyventoją labai susiaurinta.

Tas pats Pavislio kraštas yra didei turtingas centras pramonės ir pirklystės, reikalaujantis pertai plataus vartojimo profesionališko išlavinimo.

Pasirodo, kad tai beveik jo nē nėra visame Pavislio krašte. Tokiu budu mokyklų, stancijų vietinį jaunimą į neišeinamą padėjimą, vyriausybės reikalams neparankiausia, — perdaug, o mokyklų, vedančių prie darbo, ir darbo produktyviško, ir podraug raminančio, ir, pertai pritinkančių vyriausybės reikalams, — didis nepriteklus.

Taigi, vyriausybės reikalai ir reikalai vietinių gyventojų Pavislio krašte susitaiko: kodel gi, jiems ant priešenybės, vien tik per pataikavimą atitraktai idėjai, stovi tokia tvarka, niekuomi neišteisinama?

Reikia tiktai ant $\frac{2}{3}$ sumažinti gimnazijos ir progimnazijos ir už tuos išteklius į vienus metus įsteigti profesionališkas iškalas, ir didis kontingentas vietinio besimokinančio jaunimo pakryps prie to darbo, su kuriuomi nē politikos nē tikėjimo svajonimai neturi nieko bendro.

Ir tai del vietinio valdymo bus pusė dalyko atlikta, gyventojams geradėjystė, o vyriausybei didi nauda.

Mes nuo savęs prie to galime pridėti savo mąstį, kad tasai užmanymas be abejojimo atras pritarimą pas Maskolių vyriausybę.

Amerikos Lenkų protestas.

Lenkiškuose laikraščiuose randame žinią, kad Lenkai Amerikoje pakėlė didį protestą prieš žadamąjį traktatą Suvienujų Valstijų Šiaurinės Amerikos su Maskolija link išdavinejimo politiškių prasikaltelių. Protestas Chicagos Lenkų, kurį pristatė išdininks to miesto p. Kiolbasa pačiam prezidentui Clevelandui Vaszingtonė, štai kaip skamba:

Turėdami ant mislies fakta, jog Suvienujų Valstijų senatas taraujasi apie traktatą išdavinejimo politiškių prasikaltelių tarp Suvienujų Valstijų ir Maskolijos, kursai įveda naujas pažiuras ant politiškių prasikaltimų, mes žemiaus pasirašiusieji ukėsi Suvienujų Amerikos Valstijų gimusieji Lenkijoje arba lenkiškos kilties, dailiai pažindami politiškius dalykus ir sąlygas, dabar esančias Maskolijoje, maldaujame, del žinios mūsų sanukėsių, maloningai apsvarstyti sekančias persargas:

1. Maskoliška vyriausybė, budama kupinai despotiška, neduoda jokio užtikrinimo ir jokiam atvėjyje jo ji negali duoti, kad toksai traktatas taps išpildytas teisingai ir garbingai iš pusės Maskolijos.

2. Dabartinės politiškos sąlygos Maskolijos daro labai lengvu daigtu pripažinti už kriminališkius veikimus tokius politiškius faktus, kurie laisvose (su konstitucijoms) arba demokratiškose valstijose, laikomi už prigimtas tiesas kiekvieno ukėso.

3. Maskolijoje nėra nė tikėjimo nė spaudos laisvės, nėgi laisvės žodžio nė auklėjimo, o kiekvienas prasakaltimas link žodžio, spaudos ar auklėjimo laikomas už „kriminališką nusidėjimą“.

4. Pirm kelių metų maskoliška vyriausybė įtaisė sistematišką judėjimą ant pavertimo tukstančių savo valdinių į maskoliško caro tikėjimą. Visi, kurie nepasidavė tam despotiškam paliepiui permaintyti savo tikėjimą, tapo paskaityti už prasakaltėlius ir ištremti.

5. Maskolijoje nėra savistovių tiesdarių sudyti politiškiems prasakaltimams. Visi tiesdariai — caro valdininkai; pagaliaus valdžia, vengdama, kad nepatektų sudyti bylą tokiam tiesdarui, kurį išlavinimas ar išauklėjimas, per gerbimą paties savęs, galėtų pažadinti duoti apskųstamjam iš dalies bent priderantį išsiteisinimą, — bylas su politiškais prasakaltimais paprastai paveda kareiviškam sudui, kame tiesdariai vien kariumenės žmonės. Tokiuose suduose nėra nė teisingo sudyjimo, nė priderančio užlaikymo kokių proceduros formų. Caras yra dievaitis, o kareiviai, tarnai to dievaičio, negal klysti. Šiaurumas ištarmių anų sudų visur pažinstamas ir neprivalo platesnių išguldinėjimų.

6. Dagi, jaigu užmanytais traktatas užvertų skirsnėli išduoti tiktai tam tikruose priepoliuose žmogystas, kurios besiversdamos politiškais dalykais, tapo kaltos už neabejotinus kriminališkus nusidėjimus, tai nusprendimo kaltumo ar nekaltumo vis tik nepriderėtų pavesti maskoliškiems sudams. Despotiškas įtaisymas maskoliškųjų sudų ir pildymas jų įstatymų, padarytų galimu daigtu išdavimą neteisųjų ištarmių ir melagingų apskundimų ant tokių išeiivių į Suvienytas Valstijas, kurie niekumet nenusidėjo. Kožname atvejyje, kaip tik koksai apskundimas bus įgabentas, apskųstiejamai privalo gauti užtikrintą, kupiną ir teisingą išklausymą Suvienytų Valstijų suduose, o patėmyjimai maskoliško sodo neprivalo turėti vertės link apskųstųjų.

Suvienytosios Valstijos Amerikos visados davė globą ir pasislėpimą prispaustiems iš visų žmonių ir niekumet neprisidėlavo prie padidinimo prispaudimo spaudėjų. Suvienytųjų Valstijų vyriausybė yra gyvas protestos prieš tiraniją ir neteisingumą ir neprivalo nė tiesiog nė iš šalies šelpti tirono, kursai savę vadina dievaičių, kuomet spaudžia ir verčia tylėti tautą, kuri klunkia laisvės.

Deltogi atsiliepiame į Suvienytų Valstijų tautą ir į jos senatą, prezidentą ir sekretorių, kad užlaikytų teisingumą ir pašelptų žmones, jieskančius laisvės, — nors tokiu būdu ir būtų paniekinę ir pažeidę nevidonus tos laisvės ir to progreso, kurie yra ypatingi ženklai mūsų amžio ir taip iškilningai atrado savo išikunyjimą Suvienytųjų Valstijų vyriausybeje. O ką apie kiekvieną skirsnėlį traktato, kaip tik užeina koks abejojimas, ar jį priimti — meldžiame, kad teisingas Dievas vestų mūsų senatą ir prezidentą, idant tie išrištų tą abejojimą ant gero nelaimingų prispaustųjų prietelių laisvės ir progreso ir apginėjų amžino teisingumo.

Prezidentas Clevelandas suramino ir užtikrino p. Kiolbasą, kad Lenkų tiesos taps kuorupestingiausai išjūretos. Girdime, kad ir kitų miestų Lenkai taiso panašius protestus. Butų gerai, kad ir Lietuviai nuo savo vardo tokį protestą pakeltų.

Lituviai Maskolijos sostapyliuose.

Maskvoje Etnographiškas skyrius Imperatoriškosios Draugystės Mylėtojų Gamtos mokslo, Antropologijos ir Etnographijos sutaisė 11 d. Kovo „*pirmutinį etnographišką koncertą*“. Ant šio koncerto tarp kitų tautiškių dainų, kaip tai: maskoliškų mažarusiškų, gudiškių, lenkiškų, gruziniškų ir kitų, — tapo dainuotos ir lietuviškos, minėtina šios dainos: 1) Kad aš tavęs norėjau, 2) Anoj pusėj marelių, 3) Mamužytė senolytė ir 4) O tai dyvai. Tas dainas su dideliu pasisekimu padainavo p. Skovronski's, Stefaniūtė ir orkestras. Publika plojo delbais be galo, taip kad dainos buvo po kelis syk atkartotos. Lietuviai, gyvenantieji Maskvoje, nepermiegojo — aplankė tą koncertą ir, girdėję, tariasi nuo savęs (atskirai) padėkavoti Stefaniūtei už didžiai puikų jos padainavimą minėtų dainų.*

Petrapylis. Nr. 2 „Varpo“* potalpinome, trumpą žinią apie Labdaringąją Draugystę Lituvijų ir Žemaičių, prisiūsta p. K. Kadugio. Nuo to pat korespondento gavome vėl štai kokias žinias.

Komitetas Draugystės, ydant pradidintų turtus, 6 d. Vasario sutaisė šeimini vakarą su šokiais ant naudos Draugystės. Prekė už biletus del įvėjimo ant vakaro padėta buvo po 1 rub. dėl vyrų ir po 50 kap. dėl moterų.

Nors vakars išpuolė per patias užgevėnes, kada svietas pratęs, o ypač Petrapylyje, yra lėbauti, bet ant lituviškojo vakaro susirinko publikos didelis buris*) del to, kad dėka gerai nusidavusiam vakarui, atliktam 28 d. Lapkričio, prasiplatino garsas po visą miestą tarp visų Lituvijų, kad niekur taip gražiai nesilinksmino, kaip ant lituviškojo vakaro. Linksmi nosi ir ant šio vakaro labai gražai ir publika, visiškai kantenta, vėlai išsiskirstė namon. Šokiai ant vakaro vesti tapo lituviškai, kalba lituviška, nors, žinoma, pašaliais buvo girdėti kalbant ir lenkiškai ir gudiška. Kelinto minkštaširdžio Lituvio akise buvo matyti džiaugsmo ašaras, kad jie budami tokiame puikiame, dideliame susirinkime galį girdėti žodžius savo mielos ir brangios kalbos. Po apmokejimo visų išlaidų, ant įtaisymo vakaro, ant naudos Draugystės paliko 186 rubliai.

Tokiu būdu, galima turėti viltį, kad Draugystė iš kasmetinių mokesčių savo sąnarių, iš vienkartinėjų dovanų kaip sąnarių taip ir pašalinių žmogystų, o taipogi ir iš pelno, gaunamo nuo tokių vakarų, surinks skatiką del pašelpos pavargėlių Lituvijų, o turtingesnius suartins, suvienys tarp savęs, per ką pasieks svarbiausią savo mierį paturėjimą medegiškos ir dvasiškos busenos Petrapylio Lituvijų.

21 d. Vasario* bute klubo Labdaringos Lituvijų Draugystės tapo atliktas ypatingas visuotinas susirinkimas sąnarių „Labdaringos Lituvijų ir Žemaičių Draugystės“. Ant to susirinkimo tapo pakelti klausimai: a) apie išrinkimą naujų sąnarių (uždengtu balsavimu), b) apie padidinimą skaitliaus sąnarių Komiteto, c) apie išrinkimą kandidatų naujiems sąnariams Komiteto ir t. t. Tarp naujai išrinktų sąnarių galima pažymėti garbingą daktarą p. M. Usą, katras apsišėmė veltai gydyti pavargėlius Lituvius; potam giliai išmintingą inženerių p. B. Jaloveckį, direktorių Aleksandriškiosios Mechaniškosios Dirbtuvės ir perdetinį Pirmutinės Draugystės šalutinių geležinkelių Maskoli-

*) Per 400 žmonių.

joje. Į sąnarius Komiteto išrinktas p. Jonas Rimkevčius, į kandidatus pp. Tamošaitis, ir Matulionis; iš sąnarių gi Komiteto išrinkti pagalbininkais sekretoriui — K. Braždžonis, o išdininkui — G. Venckavčia.

Iš Prūsų Lietuvos.

Bildviečiai (Bilderweitschen) — bažnytkiemis netoli Eitkunų, didžiausia Lietuvių parapija į visą Stalupėnų pav. — turi apie 200 žmonių. Šitam krašte Lietuviai apsedo ypatingai parubežį. Kad ir žmonių pravardės, vardai vietų ir kaimų aiškiai parodo, jog ir kitur buvo Lietuvių sodybos, bet gilyn į Prusus Lietuvių negirdėti. Bildviečių parapijos Lietuviai veik visi katalikai ir tik maža dalis tėra Lietuvių evangelikų. Lietuviška dvasė tam krašte suvis nepsireiškia: Lietuviai vadina savę tiktai katalikais, ne Lietuviais, lietuviškų knygų nelabai skaito; vieni jas perniek laiko, o gėrisi tik vokiškoms, o kiti nė nesupaiso lotyniškų raidžių, nes pripratę tik prie vokiškų (gotiškų) raidžių. Norints lietuviška kalba dar vartojama tarp Lietuvių, bet ji matomai nyksta. Ten, kur dar pirm kelių metų namieje buvo vartojama lietuviška kalba, dabar jau išbriovė vokiška ir tik išliko lietuviškos pravardės Lietuvos išgamų ir persivertėlių. Kitur vėl tik tėvai tekalba lietuviškai, o vaikai daugiausiai kalba vokiškai, o kiti tai suvis nė nemoka lietuviškai. Skaitlius ukininkų Lietuvių, kaip sako vietiniai gyventojai, taipogi susimąžinęs, ir tai galima užtėmyti tulose vietose. Štai Kazokviečio kaime dar prieš porą metų tarpe 10 gyventojų buvo 6 ukininkai Lietuviai, o dar anksčiau — 7, o dabar liko tik 5. Barčkemyje pirma buvo 4 ukininkai Lietuviai, o dabar liko tik 2. Kas per priežastys nusigyvenimo Lietuvių, sunku yra pasakyti. Gal jų nepžiurumas, nepsukrumas ir didesnis tamsumas, nei Vokiečių. Vietiniai Lietuviai sako, kad „katalikai“ nemoka gyventi ir dėlto apsileidžia Vokiečiams ne tik lauko darbuose, bet ir kitokiuose reikaluose. Kiek aš užtėmyjau, tai Vokiečiai geriau gyvena, nei Lietuviai; taipogi Vokiečiai daugiau skaito ir kalboje išrodo išmintingesni už Lietuvius. Norint Lietuviai ir eina į „šuilės“ drauge su kitais, bet, matyt, „šuilės“ neduoda jiems geros pradžios išsilavinimo. Man teko užtėmyti, kad vokiška knyginė kalba vis nēr taip gerai jiems pažinstama, kaipo Vokiečiams, ir Lietuviams daug sunkiau yra suprasti vokiškai, nei lietuviškai, norint prasta vokiška kalba (platt) jiems gerai pažinstama. Bet, nežiurint ant to, jiems visur brukama vokiška kalba. Ne tik „šuilėse“ negirdėti lietuviškos kalbos, bet ir iš bažnyčios rengiasi suvis išvaryti lietuvišką kalbą. Prieš porą metų Bildviečiuos giedodavo lietuviškai, o pamokslus sakydavo 3-syk ant mėnesio lietuviškai ir tikėjimo mokslą išguldydavo lietuviškai. Dabar gieda vokiškai, o pamokslus sako tik 2-syk ant mėnesio lietuviškai, tikėjimo mokslą išguldo vokiškai. Bildviečių bažnyčia, kuri yra Lietuvių pastatyta, išrodo taip, kad saktum priklauso Vokiečiams-katalikams, kurios čion gali ant pirštų suskaičiuoti. Nežiurint ant tokių atmainų Lietuviai tyli, tik kelintas senis stebisi neteisingumu „šuilės“ ir bažnyčios užveizdu. O tyli dėlto, kad niekina savo prigimtą kalbą, gėdisi savo kilties, savo tėvų ir rupinasi prisidengti svetimu kailiu ir pasidabinti svetimoms plunksnoms. Tur būt vargšai Lietuviai laiko savę už netikusius Dievo sutvėrimus, jai rupinasi pasislėpti nuo svieto akių. O tokius sutvėrimus, kurie savę perniek laiko, niekina ir išjuokia kiti, ir

tolaik juos kiti niekins ir išjuoks, kolaik jie nepareis į susipratimą — reikalauti ir jieskoti mokslo ir šviesos savo kalboje.

Y

Talpiname čionai trumpą įtalpą kalbų p. Lapino, laikytų 16, 17 ir 18 d. Kovo Kaukėnuose, Rusnėje, Žibuose ir Klaipėdoje (skaityk N. 3 Varpo 1893 m.).

P. Lapinas visur po ilgą valandą kalbėjo ir išguldė su visais išgaliais, kaip šiandieniniai Rytprusiai pateko po šiandienine Hohenzollernų dinastijos valdžia, pradėdamas savo pasakojimą nuo smerties didžio šėnovės Lietuvos kunigaikščio Algirdo ir užbaigdamas padovanojimu Rytprusių ercogui Brandenburgiškiui per Lenkų karalių. Tokiu būdu p. Lapins išrodė, kad šiandieninę Prūsų Lietuvą (arba Rytprusus) padovanojo Vokiečiams Lenkai.

P. Lapins priminė, kaip 1813 metuose Lietuvininkai drauge su kitais Prūsų gyventojais kovojo už Prūsų laisvę prieš Napoleoną I ir kaip Prūsų karalius Fridrikis III pažadėjo tuomet išduoti „gruntinį žemės zokaną“ (konstitucija), ir kaip jisai savo žodžio „nėspėjo“ išpildyti. Prūsų karalius Fridrikis IV, apsiaustas nubadėjusiais maištininkais, pagaliao išpildė tėvo prižadėjimą, t. e. išdavė (1850) konstituciją. Nurodydamas, jog pagal tajį „gruntinį žemės zokaną“ kiekvienas Prūsų padonas turi tiesą išreikšti savo politiską dumą žodžiu arba raštu, kalbėtojas, apreiškė, jog Lietuvininkai, pasiremdami ant to zokano, 12 d. Rugsėjo 1892 metų įsteigė lietuvišką politiską draugystę, kurios siekis yra išlaikyti lietuviškąją kalbą ir užtarti musų krašto reikalus.

P. Lapins taip-gi trumpai išguldė kelintą apvertintą faktą dēlei naikinimo lietuviškos kalbos, tarp kurių didei įžymią vietą užima neteisios prisiegos ir šėip abelnas ištvirkimas, kurs taiso tinkančią dirvą social-demokratijai Lietuvoje. P. Lapins priminė pernykštę „maldos gromatą“, siųstą iki kultaus ministerio, ant kurios Lietuvininkai negavo nė piderančio atsiliepimo iš ministerijos; tiktai buvę paminėta „Reichs-Anzeigere“, kad toji maldos gromata atidėta „ant vėlesnio peržiurėjimo“. Vis tai verčia Lietuvininkus pasirupinti savotišką deputatą į seimą nusiųsti, kurs ten Lietuvininkų reikalus užstotų ir anai „maldos gromatai“, ant kurios pasiraše arti 20,000 žmogystų, neductų gulėti „iki vėlesniam peržiurėjimui“, kursai šiame atvėjyje lyginasi pilminteliam atmetimui Lietuvininkų maldavimo. Šėip nieks netur tos tiesos kreiptiesi prie vyriausybės su priminimu Lietuvininkų reikalų, kaip tiktai vyras išrinktas nuo Lietuvininkų į seimą; delto gi Lietuvininkai tur tokį vyrą išskirti ir į karalystės seimą nusiųsti. Berots Lietuvininkai iki šiol skyrė vokiškųjų konservatyvų kandidatus, ale tie nė maž apie reikalus savų skyrėjų nesirupino ir dagi kelintas nesigėdėjo Lietuvininkus prieš vyriausybę nutarti ir tokiu būdu savo skyrėjams iškadą daryti. Delto Lietuvininkai tur susiprasti, susivienyti ir suvienyтомis sylomis skirti, tiktai tokį vyrą, kurs Lietuvininkų reikalus pažinst ir juos užtarti nor, t. e. Lietuvininkai tur skirti Lietuvininką, ukininką . . . Lietuvininkams didei reikalingas užtarėjas prie sutaisymo „šuilijų zokano“, kurio iki šiol dar nėra ir kurs neužilgo bus sustatytas ir padnotas parlamentui ant užtvirtinimo. Iki šiol mokslavietes valdė kultaus ministeris, kurs dirbo viską pagal savo norą ir nužiurėjimą, bet kada bus išdirbtas zokanas, tąsyk visi turės anąjį pildyti, nė patsai

kultans ministeris neturės galybės įsprausti į šiuiles savo noro arba nužiūrėjimo. Šiandien kultaus ministeris didei apsunkena lietuviškus kudykius su mokiniu vien vokiškos kalbos mokslavietėse, ale kada bus užtvirtintas anasai „šiulių zokanas“, tuomet nieks negalės skriausti lietuviškų kudykių, jeigu tiktai mokinimas lietuviškos kalbos per tą laukiamąjį zokaną Rytprusiuose bus užtvirtintas. O idant tas zokanas neaplenktų lietuviškosios kalbos, reikia, kad Lietuvininkai nors vieną deputatą karalystės seimeturėtu, kurs pribudamas prie susatymo to zokano išguldytų vyriausybei reikalingumą lietuviškosios kalbos Rytprusių mokslavietėse ir tokiu budu prie susatymo šiulių zokano neduotų ignoruoti lietuviškosios kalbos. Ale Lietuvininkai ir kelis deputatus išskirs, jai tik bus vienybė ir sutarimas. Vokiečiai statys kelis kandidatus, ir pertai vokiškiejie skyrėjai išsiskaidys, o tame tarpe, jai tik tarp Lietuvininkų bus sutarimas ir jie visi savo balsus už lietuvišką kandidatą atiduos, tai be jokio abejojimo lietuviškas kandidatas bus išskirtas dideliu didumu balsų.

Buvo dar kalbėta apie kitus menkesnius dalykus, kaip antai apie „officiališką“ statistiką etc., bet, dėlei nepritekiaus vietos, tų dalykų čionai neminėsimė.

Laiškas iš kelionės duonos jieskotojo.

Kad ir kas-žin kaip pyktų ant manęs mokslinčiai, galvočiai (piliozopai) ir dievoti žmonės, bet jie kiekvienas ant galų galo turi sutikti su manim, kad visas beveik žmogaus gyvenimas užimtas rūpėščiu apie fizišką jo užlaikymą: valgi, drapaną, triobą ir t. t., ir, kad taip ir turi buti: alkanam žmogui nelenda į galvą malda, nerupi mokslas, ar koki idealai, apie kuriuos gali mąstauti tiktai žmogus, kurio fiziški reikalai nusėtinai aprupinti.*) Šitas reikalas priverčia daugelį Lietuvių keltis į Ameriką ir į kitas svetimas šalis; nesakau, kad visi, kurie palieka savo tėvynę, butų iš jos bado varomi; tulas galėtų namieje skursti, bet vieną, noras geresnio buvio, kitą, stoka energijos kovai už buvį etc. pagundina išsidanginti iš savo krašto; prie vienos iš šitų paskutinių skyrių priguliu ir aš, rašytojas laiško.

Iš Lietuvos aš iškeliauvau sykiu su savo draugu net į Aziją, į Taškentą, nes ten buvo prižadėtas mums uždarbys. Kadangi kelionė labai tolyma, tai, man rodosi, kad šis-tas žingeidais atsiras jos aprašyme, vienok iš pat pradžių turiu pasakyti, kad skaitytojas nedaug ras čion kokių svarbių žinių, vieną, delto, kad mes važiuome žiemą, antrą, kad važiuome mažai-kur sustodami, o gelžkelio vagonė ir ant garlaivio nedaug ką patirsi.

Iš Kauno, širdies dabarnykščios Lietuvos, apsiaustos pašvinkusiais Žydais ir Maskoliais, mes išvažiuome 3/15 d. Gruodžio 1892 metų. Vagonas, kuriuom mes važiuome, buvo pilnas mūsų geradėjų, rudbarzdžių ir juodbarzdžių; buvo tiktai 3 ar 4 ukininkai nuo Radviliškės, su kuriais nė negavau pasišnekėti, nes trumpai, tik iki Košedarių, kartu tevažiuome. Gana pervaziuoti Lietuvą gelžkeliu, kad galėtum patėmyti vieną svarbiausią jos ypatybę: jog lietuviškos pramoniškos, pirkliškos luomos nėra, jog Lietuviai dar vis laikosi viduramžinės nuomonės bajorų, kad jiems pritinka tik žemdarbystė ir kunigystė; atmetę tik karėivystę, kaip grynai svetimą dabar tarnystę. Vilniuje mudu nakvojova; vakare ir ant rytojaus pavaiškėjojova po miestą, bet mažai-ką galėjova at-

lankyti — nebuvo laiko. Patėmytina, kad Vilniuje kur-kas tankiaus girdi lenkišką kalbą, nekaip Kaune. Ant rytojaus mes atsilankėme pas „Aušros Vartus“; lūdina pasidaro ant širdies, prieinant prie tos vietos. Toji Lietuvos apgyneja jau tik nenekėniamą viešnia Lietuvos sostapylyje, nes ją suspaudė iš dviejų pusių klostoriai ateivių-valdonų; ypatingai gerai nutepliotas veidas Mergelės Šv. Aušros Vartų; veidas išrodo suvis naturališka, jo grožybė neišpasakya, o jo išvaizdyje matyti ramums ir meilė. Nebuvusiems Vilniuje turiu pasakyti, kad tas vaizdas ir altorius yra ant vidurio ulyčios taip, kad po apačia eina ulyčia; šalia altoriaus yra zokristija, kur kunigas apsirengia, eidamas ant mišių pas altorių M. Šv.; man čia nepatiko vienas papratimas: pinigūs, kuriuos duoda žmonės ant mišių, priima zakristijonas, kuris įrašo į knygas . . . Perdidelis užsitikėjimas tuomi žmogumi! Gerai, jeigu duodantysis prižiuri, kad jis užrašytų, o jei ne, tai nuo jo priguli; antrą, pas mus kunigas visados užsirašo, ant kokios intencijos žmogus užperka mišias, čia to nerašo; už ką-gi tada meldžiasi kunigas? Teisybė, Dievas ir be to žino žmogaus norą. — Kaip visur Lietuvoje, ypač pas šventas vietas, taip ir čia, ubagų pilna; negaliu neutrališka žiūrėti ant tos gaujos, kuri daro ant manęs sunkų įspudį ir aržina mano nervus. O čia štai dar prisiplakė vienas mažas vaikelis ir neatleistinai meldžia ant duonos: „jau kelis syk užsibariau, norėjau net šaukti policijantą, ir bučiau dėl savo sveikatos geriaus padaręs, bet štai šurpulus per visą perėjo. Kas tai? O tai per galvą perėjo mislis, kaip tiems vargšams sunku, jeigu jie alkani. Kas kaltas, kad jie alkani? Gal ir aš iš dalies ir t. t., bet tuoj susigriebiau: „juk aš to visko nepataisysiu ir visų neprivalgydysiu“, vienok jau aš priverstas duoti nors tam, katras dar prašo.

Visados manę apmaudyja išvažiavimas iš viešbučio, ypač dideliu mieste, kur daug tarnų; kito, gyvendamas, žmogus nė nematai, o kada išvažiuoji visi jie atsiranda ir išleidžia tavę, laukdami dovanos. Iš prigimties aš nešykštus, vienok čia supykstu, kaip kelintam, nieko gero man nedariusiam, turiu duoti. Juk jie ne ubagai, vienok duodi . . . Čia tur but turi įtekme momentališkas pasididžiavimo jausmas! Tarnui, kuris tav pravėrė kartą duris, arba padavė kalinius, duodi 10—15 kap., o ubagai, kuris ant šalčio sala duodi 1—2 kap. — tai tau ir teisingumas ant svieto! Bet iš kitos pusės vėl atsimeni: juk tas tarnas, kur-sai stovi prie durų, tankiai naktimis nemiega, laukdamas ponų etc.; žodžiu, neapsversi visų aplinkenykių; iš tų mislių išeina tik viena aksioma, kad teisingumas ir teisybė — tai labiausiai reliatyviškos, prigulincios nuo vietos, laiko ir aplinkybių, prasmės. Šitą aksiomą ne iš kelio butų atsimiti mūsų, ypač Amerikoje dirbantiems, vadovams, atkalbėti ją, kaip maldą rytmetų, ir vakare ir praktikuoti susižinojimuose su savo tautiečiais ir sądarbininkais . . .

Iš Vilniaus išvažiuome 4/16 d. Gruodžio, vidudienyje; prieš išvažiuosiant, užasekuravome savo gyvastį ant mėnesio nuo visokių nelaimingų kelionėse atsitikimų, už ką užmokėjome po 4 rubl. Nuo Vilniaus važiuome tiesiog ant Odessos, per Valyniją ir Padaliją. Kadangi 4/16 d. Gruodžio buvo pėnyčia ir buvo netoli šabas, tai vagonai buvo beveik tušti ir važiuoti buvo labai gerai; važiuojant per paibaigą Lietuvos, nė vieno Lietuvis vagonuose nesustikome; atvažiavęs į Lydą, atsiminiu eilas „Fravažiuojant pro tuos murus, kaipgi lūdina sružiai

*) Rašytojas be abejojimo čionai kalba apie vidutinį „Red.“

mano“ . . . ir man mažuma nesmagu pasidarė, bet aš tų murų nuo gelžkelio nemačiau, nes mudu su draugu skubinova ant stacijos pavalgyti pietų. Matėme tik, kad čia daug kareiviškų viršininkų ir patyrėme, kad, kaip visur ant vakarinės Maskolijos rubežiaus, taip ir čia stovi daug karumenės. Vagone sykiu su mumis važiavo senas-emeritas Maskolius ir jaunas iš Lietuvos dvarininkpalaikis, daug keliavęs, net Amerikoje karves ganes. Tas senis Maskolius papasakojo tokį atsitikimą Lydos kariumenėje. Ten tarnavo prastu kareiviu vaikinai, pabaigęs augštą technišką mokslą; jis per savo gabumą ir darbštumą buvo naudingas pulke ir visiems patiko. Į vietinį klubą nutiestas nuo generolo tolkalbis, pas kurį vis stovi sargas. Kartą tas vaikinai užvadavo kas-žin kokį kareivį ir stovėjo pas tolkalbį ant sargybos, — štai išėina iš kluibo koks jaunas apicieras ir liepia tą vaikina paduoti jam jo ploščiu. Tasai atsakė... kad jis čionai pastatytas už sargą, o ne už tarną. Apicieras aštrius paliepė jį, tas smarkiaus atsakė ir už tai jį atidavė po sudu, ir apsudyjo ant 4 ar 6 metų į kalėjimą. Gyvenimas vaikino, kursai butų galėjęs būti labai naudingas draugijai, jau supustytas, o del ko? Dėl kokio pugalvio, pienburnio apicierelio.

Tarp kitų kalbų tas senis Maskolius apipasakojo jau seniaus mano girdėtą atsitikimą, kaip Gardyne 4 žydukai ant ulyčios nepasitraukė iš kelio ir dar stuktelėjo gubernatorienei, ir už tai jiems policmeisteris įkrėtė po 25. Ant rytojaus pas gubernatorių atėjo advokatas, taip-pat žydas, prašyti kopijos protokolo, pagal kurį nuplakė tuos žydelius. Gubernatorius liepė policmeisterį duoti kuotikriausią kopiją, ir advokatui taipgi atsakė 25. Kaip sakė tas Maskolius, skundai apie tą atsitikimą per ciecoriaus paliepimą tapė užgesinti ant visados. Pasakodamas šitą atsitikimą, tas senis taip džiaugėsi (?) iš jo pabaigos, kad ir mus užkrėtė savo linksmumu, nors, palikdami savo kraštą ir viską, kas yra mieliausia, negalėjome būti linksmi. Važiuoti buvo smagu, nes vagone, kaip sakiau, žmonių buvo nedaug, oras buvo gražus, nešalta, tiktai subatos vakare pradėjo šalti, kada jau buvome nepertoli nuo Kijavo; bet, kaip toliaus matysite, mes turėjome ir nesmagaus kelio, kuris žiemos laike pagedo, bet-gi aš vis randu, kad žiemą, jeigu dar neperdidelis šaltis, sveikiaus keliauti, nekaip vasara: nuo šalčio gali apsiginti, o ir nereikia gerti dulkių, kurios taip suėda sveikatą. Bet už tai žiemą kelionė nuobodi: žiurai per langą, ir nieko daugiau nematai, kaip tik sniegą ir sniegą. Nemėgstu rudens ir žiemos, nes jie man primena myrių ir daro ant manęs liudną išpudį; pažiurai ant lapų — geltoni, tuoj atsimeni susirgusį arba mirštantį žmogų; pažiurai ant meldžio — vieni stagarai, lyg myrius, kaip jį teploja ant vėliavų.

Važiuojant iki Odessai, visur tankiai išgirsti lenkiška kalbą; matyt nesiseka maskoliškam elementui išnaikinti istorijos liekanų, ypač, kad Lenku eiles padidina dar Lietuviai. — Patėmyjau, kad piet-vakarinėje Gudijoje arklių pakinkymas pas ukininkus toks pat, kaip Lietuvoje: be lankų, daugiausiai du arkliai pakinkyti iš abiejų pusių rodyklės. Bevažiuodamas, išsišneki su savo sąkeliauninkais, kur kas važiuoja; pasirodo — vienas suvis netoli, kitas į Kijavą, trečias į Odessą; juo arčiau Odessos, juo daugiau tokių, bet nėra nė vieno, kuris važiuotų taip toli, kaip mes. Kiekvienas pakraipo galvą, išgirdęs žodį „Taškent“. — O, kaip toli Tamistos važiuojate! — Pradeda pasakoti apie tai, kad jurės šiom laiku labai liuliuoja;

senasis Maskolius pasakoja, kad gelžkeliu už Kaspijos marių labai bloga važiuoti, žodžiu, prie nesuvis linksmo musų padėjimo pridėda dar po lašą kartybės. Tiek tik gerai, kad mano draugas nerodo baimės ir didelio nuliudimo; dar manę jis padrąsina, nors turėtų būti adverniai.

Važiuojant nuo Vilniaus į Odessą, tik Rovne reikia persėsti, o paskui — tiesiog į Odessą. Subatoje pietus valgėme jau už Rovno, Kazatine; čia puikus gelžkelkiemis; laike pietų priesais mus sėdėjo du tarp savęs pažinstamu: vienas Lenkas, kitas Maskolius; abudu, matyti, pirkliai. Maskolius — nedidelis, bet storas žmogus, su nedidele, juoda barzdžiuke; apsilvilkęs žiuponu, mados prastų Maskolių. Jis man priminė Maskolių, taip vadinamą „kulak“, kraugerį, kaip lydeka, talpinantį savo pilvė daugelį mažų žuvelių. Privažiuojant arčiau prie Odessos, kada pasibaigė šabas, vagonai prigarmėjo Jeruzolimos šlėktų, ir mums pasidarė lyg ramiaus, rodos, kad mes Lietuvoje . . . . Odessan atvažiuovome nedėlioje, anksti rytą. Čia skubinau įjieskojome viešbučio, ydant ilgai prisibaladoję gautumem atsilsėti. Skaitytojas tenepaskaito man už piktą, jeigu aš pirmą dieną buvimo Odessoje išbrauksiu iš laiško, nes aš ją iki vakarui permiegojau. Pavakare mudu su draugu nusi-skubinova pažiūrėti marių ir prieplaukos, bet kadangi jau temo ir diena buvo apsiniaukus, tai pažiūrėjimas ant marių buvo nekoks. Tiesybė, del musų, nemačiusių jurių, ir tai buvo didis pažiūrėjimas: tamsios, susisiekiančios su tamsiu dangum jurės, ant jų toli žiba liampos, prieplaukoje draugybė visokių laivų, mažų, vidutinių ir didelių, kurie prie elektriškos šviesos daro fantastišką girią, lyg pilną kokių gyvų sutverimų; o ant augšto kranto matyti pradžia miesto, kuris, kaip tyčia del gražumo, iš paties krašto apsisitatė puikiais rumais didžturčių.

Atvažiavę į Odessą, čion radome mažą šaltelį, bet tą pačią dieną šaltis nupuolė ir visą laiką musų buvimo turėjome kelis laipsnius šilumos. Odessa, sulyginant su kitais miestais ir jos padėjimu, neperbrangus miestas; mudu už 1 rub. 50 k. turėjova didelį, gerą numerį geriausioje miesto dalyje, arti prieplaukos; pietus iš trijų valgių už 60 kap. geri. — Ant rytojaus, panedėlyje, anksti atsikėlė, išėjova pažiūrėti miesto, bet pirmiausiai nukrypova ant bulvaro, einančio kraštu augštojo marių kranto, pažiūrėti ant marių. Rytas buvo gražus, ir mėlynas plotas linliuojančio milžino pasirodė mums pilname savo didume; geriausiai žiūrėti nuo tos vietos, kur stovi paminklas Rišelje. Odessiečiai pasirodė dėkingi Prancuzui, daug gero jų miestui padariusiam. Odessa suvis verta vardo „gražioji“: daug namų turi įžymią arkitektūrą. Odessa gali prieš visą sviatą pasigirti savo teatru, vidutinio didumo, bet labai didžio gražumo, kaip iš lauko, taip ir iš vidaus. Buvova jame tik vieną sykį. Rodė operą „Faust“; nors aš ne muzikantas ir turiu prastą ausį, vienok muzika tos operos, juo dažniaus tenka girdėti, juo labiaus man patinka. Gaila, kad aš neturiu talento aprašymui jausmų, tai turėčiau ką parašyti. Dideliai smagu buvo paklausti tos operos negirdėjus kelis metus; tik vienas dalykas mažino ir gadino gerą išpudį: nekenčiu, kada švepluoja moteriškė; ne tik ausis mano nekenčia šveplavimo, bet ir akis — sudėjimo švepluojančios lupų; o čia Margarita buvo šveplė . . .

Mums esant Odessoje, ten buvo mažarusiška teatrališka draugystė, kurioje buvo ir garsinga mažarusių artistė Zankoviecka, kurią ir pirmiausia . . .

man matyti. Aš mėgstu teatrą, nes jis duoda pena ir jausmams ir protui, ypač patinka man mažarusiški teatrai; buvome ir tame kartą. Rodė „Nazar Stodolia“; rolė Zankoveckos buvo nedidelė, vienok kiek gyvasties ir naturališkumo ji pridėjo savo išpildymu! Kiekvienas mojis, kiekvienas veido permainymas užstojo daug lapų rašto, arba kalbos. — Patėmytinias dalykas, kad Odesoje nedaug tėra cerkvių. Katalikiška bažnyčia yra viena, buvome jos apžiūrėti: iš lauko ji neaptaisyta: pastatyta iš tamsiai raudonų plytų, gotiškame stiliuje. Viduryje puikiai išdabinta: altoriuose yra labai gražių vaizdų, visi stulpai, altorių stulpeliai ir sienų stulpai apdėti baltu murmulu. Ant konfesionalų gali pažinti, kad toji bažnyčia visų katalikų: yra konfesionalai Lenkų, Italų, Prancuzų ir Vokiečių kunigo. Odesoje katalikų yra daug ir jie turtingi; ketina statyti dar kitą bažnyčią, jau sudėti pinigai ir bene tik duota vieta. Naujos bažnyčios pastatymas nepatinka katalikų globėjams; štai ką kalba vienas popas tos priežasties dėl, kad miesto valdžia nusprendė duoti vietą pastatyti katalikiškai bažnyčiai; nusprendimas valdžios miesto turi būti užtvirtintas augštesnės vyriausybės, o popas, pasitikiędamas gero rezultato iš savo kalbos, rašo „del apgynimo reikalų Maskolių-pravoslavų, tų žmonių, ant kurių pečių laikosi didybė ir galybė visos Maskolių valstijos...“ pykdamas už tai, kad miestas atiduoda del bažnyčios geriausią vietą krašto miesto, vadinamame „Moldavanka“, tas popas išveda, kad tą vietą geriausia pavesti del rinkos, — tada busią daugiaus vietos del pravoslaviškos cerkvės, dabar suspaustos rinka arba pastatyti ten mokslavietę, o ant galo nurodo, pagal manę, ant svarbiausios del jo priežasties: „stoka katalikiškos bažnyčios Moldavankoje, sako jis, nenoroms artina katalikus prie pravoslavijos; dabar, dėlei toumo, daugelis katalikų vaikščioja į šv. Aleksijaus cerkvę...; toks dalykas labai smagus, nes jis silpnina tą katalikišką fanatizmą, kada Lenkai vadino pravoslaviją mužikų, arba šunų tikėjimu. Pastaciūs puikią bažnyčią už 300,000 rbl. (tiek sudejo katalikai) greta su neturtinga cerkve, dėsis advėrniai: iš pradžių per norą pažiūrėti, paskui per papratimą pravoslavai vaikščioja į katalikų bažnyčią. Nereikia užmiršti, kad prie katalikų bažnyčios bus ir mokslavietė, kuri bus platintoja katalikystės; taigi toli ne pravoslavijos reikalas...“ (Novorossyski Telegraf 9/21 d. Gruodžio 92 m.). Tokiu budu jis mažai pasitiki ant savo tikėjimo. Katalikai, tik neturėdami bažnyčios, vaikščioja į cerkvę, o pravoslavai ir turėdami cerkvę vaikščioja į bažnyčią! Kad skaitytojas nesuprastų manęs blogai, turiu pridėti, kad aš gerbiu visoki tikėjimą ir esmi šalininkas visuomenės reikalų, užtai man nepatinka neapykanta vienu prieš kitus. — Odessos universitetas iš lauko mažas ir negražus. Teisybė, čia nedaug nė besimokinančių (apie 500). Odessa — tai surinkimas visokių tautų, nors visur gali susišnekėti maskoliškai; gana daug čia Žydų ir Lenkų. Ketverge 10/22 d. Gruodžio ketinova iškeliauti iš Odessos; užtat seredoje po pietų dar nuvėjova pasižinrėti ant prieplaukos, kur daugybė visokių tavorų ir darbų pritraukia akį. Gražu pažiūrėti taipgi, kada didelis laivas krauja sav sunkenybę, arba iškrauja — tikras žmonių skruzdėlynas. Kadangi diena buvo graži, tai vaikštinejova ilgai, iki pradejo temti, ir mano draugas pailso; namon grįžova važiuoti, važiovova pro neturėlių „nakvynės namus“, kurie neturi prisiglaudimo ir dėl kurių dideliuose miestuose valdžia

miesto pastato tokius namus. Bjauriai ir liudnai išrodo iš viršaus; norėjau įvesti savo draugą ir parodyti jam tuos rumus, bet vėl pasigailėjau savo suaržintų nervų: visados šiurpuliai per manę pereina, kada pamatau kokį nelaimingą: ar luisą, ar išblyškusį ir apdriskusį ir t. t. O nakvynės namuose ką pamatysi? Pusnuogius, nuo bado ir prasto maisto išdžinvusius, arba nuo girtuoklystės išpurtusius etc. Štai atvažiovome pas Rišelje paminklą, nuo čia geriausia pažiūrėti ant marių ir prieplaukos. Vakare dar buvome nežiūrėję nuo čia ant to stebuklingo vaizdo: vieta, kur mes stovime augštas krantas, žemiaus dar platus, žemas marių krantas, ant kurio visokios įtaisos, prigulinčios prie marininkystės ir prieplaukos: čia magazynai, čia eina gelžkelis, čia įtaisos pylimui javų iš vagonų tiesiog į laivus etc. Visa prieplauka, kuri dalinasi į kelias įtakas, pilna visokeriopų laivų ir garlaivių, visas tas plotas jau apšviestas elektra, o toliaus tamsus marių plotas, dar apšviestas vakarinės pazaros... Gražu žiūrėti, bet kur tai jis turi būti gražesnis pavasari arba vasarą, kada medžiai ir krumai, kuriais apsuodintas krantas, ant kurio mes stovime, ir bulvaras, papuošti lapais...

Šiandien, t. y. 10/22 d. Gruodžio, išvažiuojame iš Odessos ant garlaivio į Batumą. Norejome nusipirkti bilietą iki Poti, nes tai būtų truputį arčiau ir pigiaus, bet mus prikalbėjo važiuoti iki Batumui, kadangi Poti'je nevisuomet sustoja garlaivis — dažnai marios perdaug liuliuoja. Ant trečios po pietų atvažiovome ant garlaivio; biletus dar prieš tai mums nupirko komisio-nierius; važiuosime pirma klia; sykiu su visu užlaikymu nuo žmogystos užmokėjome po 39 r. Važiuosime ant garlaivio „Cesarevna“; didelis ir gražus garlaivis kada mes atvažiovome, žmonių jau daug radome, nes artinosi laikas plaukimo; kaip tik atvažiovome ant garlaivio, šitai pavymu atvažiovo iš to paties viešbučio tarnas, kursai atvežė užmirštą mano revolverį. Pats aš nebučiau turėjęs laiko sugrįžti pasiimti, o gal nebučiau nė atsiminęs; dideli viešbučiai man už tai patinka, kad ten greičiaus randi sažiniškų žmonių, kuriuos priverčia būti tokiais noras ir reikalas turėti gerą reputaciją. Ant garlaivių važiuoja daugybė žmonių, bet kur kas važiuoja, dar nieko nežinome; kiekvienas skubina, eina, neša ir t. t. Ant galo mes palikome krantą; garlaivis eina lygiai, nes čia dar nėra vilnių; gražu žiūrėti ant miesto, apšviesto vakariniais saulės spinduliais, atsitolinant nuo jo; įstabu pažiūrėti nuo garlaivio, kada jau niekur nematyti žemės, o visur tik vanduo ir vanduo. Tarp 5 ir 6 ant laikrodžio paprašė ant pietų. Turiu pasakyti, kad del valgymo yra tam tikras, kambarys, ir kurį sykiu susirenka visi pasažeriai, važiuojantieji ta pačia klia; važiuojantieji pirma klia virš to gauna, ant dviejų, arba ant trijų, kambarių su lovoms, praustuvėms etc. Atėję ant pietų, mudu su draugu negalėjova pabaigti jų, nes, nors marios buvo tylios, vienok mums nepratusiems nuo liuliavimo pradėjo skaudėti galvas. Per tą trumpą laiką, ką sėdėjome už stalo, susipažinome su arčiau sėdinčiaisiais, tarp jų atsirado vienas, kuris važiovo į tą patį kraštą, kur mes; tai buvo žydėlis, pasiuntinys iš Lodzio nuo Poznanskio firmos dalyke pargabenimo medžvilnių. Su tuom žydeliu mes važiovome sykiu iki Bakarai, kur jisai turėjo sustoti ant kelių dienų su reikalais, nes jo principalas ir ten turi krautuvų. Kadangi marios buvo tylios ir mes tuo' atsigulėme, tai pirma laika išsigelbėjome nuo marių ligos. Ant rytojaus apie 10 valandą iš ryto pribuvome į Sevastopolį.

kurį Lietuviai gerai žino ir vadina „Vistopolis“; atėjo mūsų čia pasitikti ir pasimatyti karumenės daktaras, mano geras pažinstamas ir vyresnis draugas T., kuriam aš iš Odessos siunčiau telegramą apie mūsų atvažiavimą. Jis mus pavažiojo po miestą, priėmė gardžiais pyragaičiais ir „žubruvka“; pasišnekėję mielai, ant garlaivio, atsisveikinome, bet, mums smagiai besikalbant, jis ką-tik nenuvažiovo su mumis, turėjo ant luotelio keltis. Gėrėjausi, kaip jisai, šešis metus pergyvenęs tokioje vietoje, kur su nieku neganna pasišnekėti savo kalba, suvis smagiai kalba lietuviškai; smagu buvo man susitikti ir pasikalbėti su p. T.; pirmą, sutikti kelionėje savo žmogų — tai nemaža linksmybė, antrą, su T. atsiminėme daug linksmyvalandų, prie tam jo žmogysta primena man visados iš vienos pusės kuogeriausius žmogiškus jausmus: jis įžymus buvo, einant mokslus, savo greitumu ant pagelbos draugui; pats neturėdamas kuom pagelbėti, vienok surasdavo pagelbą, arba jei ne, tai nors energiją ir drąsą prilaikydavo.

Nuo laiko koleros ant garlaivio važinėja daktaras; kada atsisveikinome su savo draugu, mūsų garlaivio daktaras, su kuriuom dar nebuvau susipažinęs, užklausė, kokia kalba mes kalbėjome. Kada aš pasakiau, tai jis atsakė, kad girdėjęs tą kalbą nuo savo draugu. Išisnekėjome: pasirodė, kad tai šaka Lietuvos išeivių; jo proseniai gyveno Kauno paviete, turėjo dvarus ir miestelį Janavą; pravardė lietuviška; lenkiškai moka šnekėti; toliaus važiuojant, patėmyjau, kad jis nekenčia Žydų, bent mūsų šakeliauninkui vis šį-tą užkirsdavo kalboje ir į manę kitaip jo nevadino, kaip „parkas“. Teisybė, žydelis nemanęs švelniau šnekėti. Nuo Sevastopolians pasažieriai šiek-tiek parsimainė, bet nedaug; iš visų vienas buvo vertas patėmyjimo; tai buvo kapitonas kito garlaivio; jis važiovo su mumis į Kerčių; tas žmogus nubodo savo šneka; jeigu būtų kam jo klausyti, tai jis nuolat šnekėtų, ypač jeigu dar su juom pakelsi ginčą. Pagirtų grožybių pietinio Krimo krašto nematėme, delto kad žiema — tai visur žiema ir delto, kad trumpos dienos. Gali numanyti, kad savo laike čia labai gražu, nes kalnai apžėlę puikiausiais medžiais, žiuri į marias. — Bevažinėdami Sevastopolyje nepusryčiau, kaip reikia, paskui vis buvova ant viršaus garlaivio, o čia ir marios labiaus supo, todėl į vakarą susilaukėva abudu nedidelės marių ligos: šiandien nereikėjo mudviem nė pietų, nė nieko. Daug tokių atsiranda, užtatai kompanija gali už tokius mažus pinigus taip puikiai maitinti, o maitina tikrai puikiai, kad tik valgytum. Subatoje apie pusiaudienį atvažiavome į Kerčių, kur išlipo, ačiū Dievui, tas plepera. Kadangi dėlei ligos mudu negalėjova išėiti ant kranto pažiūrėti gražiosios Jaltos, kur buvom pėtnyčios vakare, tai susimislyjova važiuoti pažiūrėti Kerčiaus; Ant kranto reikia važiuoti kitu, mažesniu garlaiviu; laiko turėjome apie 3 valandas. Ant kranto radova tokį purvyną, kad pėsti negalėjova eiti; mieste bandėva pavaikščioti, bet ir čia purvynas; mano draugas pailso, ir grįžova atgal ant priplaukos, nieko nematė, tik užmokėję vežėjui 50 kap. už tai, ką nuvežė per varsnas purvyno. Atėję ant kranto, neradova to mažo garlaivio ir turėjova ant lauko laukti, iki atvažiuos; tokiu budu dručiai susalova, nes buvo vėjas ir snagė. Tai buvo kučia pagal n. st. Užtai, sugrįžė ant savo garlaivio, gardžiai pavalgėva pietų. Iš subatos į nedėlą, ypač apie rytą, iškilo vėtra; garlaivį dručiai siubavo, ir mano draugas vėl ožius

lupo. Apie 8 val. iš ryto privažiavome prie Novorosysko. Čia buvo tokia vėtra nuo kranto, kad garlaivis jokiū budu negalėjo įvažiuoti į priplauką; tuom tarpu įvažiuoti jam reikėjo, nes į čia buvo 115 žmonių ir apie 4000 puđų daigtų; laukė visą parą ir tik pamedėlyje iš ryto pasisekė įvažiuoti. Tokiu budu visa para mums nuvėjo ant niekų. Garlaivie kapitonas — geras, sąžiniškas ir išmanęs senukas — beveik nevalgęs ir nemigęs vis sėdėjo ant viršaus ir lukuriavo, ar nepasiseks įvažiuoti. Prie tam jis turėjo daug rupesio, kad vėtra nenutrauktų garlaivio nuo inkarų ir nenuneštų į marias. — Iki Novorosysko nuolatai turėjome kelis laipsnius šilumos, o čia radome šaltį; iš ryto buvo — 10°R.

(T o l i a u s b u s).

Žinios nuo redakcijos.

25 dieną Balandžio į redakcija tapo pristatytas viens konkursinis rankraštis pradžiamokšui. Gavom ir rankraščius kalendoriui 1894 metams.

Gromatnyčia.

K. O. Tamstos raštas atėjo pervėlai ir pertai į šį numerį nepatilpo.

J. B. Knygelė „Prawdico“ gavome, o Strzeleckio ne.

Apgarsinimai.

17 dieną šio mėnesio Balandžio mirė Maskvoje

Vincas Laurynaitis,

studentas medicinos, IV kurso, sunus Vinco Laurynaičio, gimęs Muraškoviznos kaime, Rudos parapijos, Naumiesčio pavieto, Suvalkų gubernijos.

Išėjo „Varpelis“, valcas del portepijono, sudėstytas D-ro Kudirkos.

Įtalpa:

Kritiška peržvalga straipsnių „Draugija pavojuje“ ir „Keli žodžiai prie senojo klausymo.“ — Rusvos dulkės. Lenkiškai parašė *Rodzevčyū Marė*, lietuviszkai vertė V. K. (Taša). — Lietuvos istorija. Parašė Lietuvos vaikas. (Taša). — Ar reikalinga mūsų rašysenai raidė y? *Sk-dra*. — Tėvynės varpai. Maskoliškas užmanymas — Amerikos Lenkų protestas. — Lietuviai Maskolijos sostapyliuose. — Iš Prūsų Lietuvos. — Laiskas iš kelionės duonos įeškotojo.